

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Daniel Duda

**Předběžné opatření jako prostředek ochrany před domácím
násilím v České republice**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Předběžné opatření jako prostředek ochrany před domácím násilím v České republice*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 108 717 znaků včetně mezer.

V Dětmovicích dne 1. 5. 2023

Daniel Duda

Poděkování

Chci poděkovat vedoucí mé diplomové práce JUDr. Janě Petrov Křiváčkové Ph.D. za veškerou pomoc, přívětivost a odborné vedení.

Poděkování patří také mé rodině, přátelům a všem, kteří mi důvěřovali, podporovali mě a byli při psaní této práce oporou.

Obsah

Úvod.....	5
1. Domácí násilí	8
1.1 Definiční znaky domácího násilí.....	9
1.2 Formy domácího násilí.....	10
1.3 Tři pilíře	11
1.4 Krizová intervence v případech domácího násilí	13
2. Stalking	15
3. Veřejnoprávní ochrana	16
3.1 Ochrana dle správního práva.....	16
3.2 Ochrana dle trestního řádu	17
3.3 Souběh trestního a civilního předběžného opatření.....	18
4. Předběžné opatření ve věcech domácího násilí.....	20
4.1 Aktivní a pasivní legitimace.....	20
4.2 Příslušnost soudu.....	22
4.3 Podání návrhu.....	23
4.3.1 Náležitosti návrhu	23
4.4 Účastníci řízení.....	25
4.4.1 Nezletilý účastník.....	25
4.4.2 Osoba s omezenou svéprávností.....	27
4.4.3 Státní zastupitelství jako účastník	28
4.5 Rozhodnutí	28
4.6 Trvání předběžného opatření.....	32
4.7 Náklady řízení	32
4.8 Výkon rozhodnutí.....	33
5. Odvolání.....	34
5.1 Řízení před odvolacím soudem	35
6. Prodloužení trvání předběžného opatření.....	38
7. Zánik a zrušení předběžného opatření.....	42
7.1 Zánik předběžného opatření	42
7.2 Zrušení předběžného opatření	43
8. Domácí násilí a předběžné opatření v ČR.....	45
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	50
Abstrakt	54
Abstract	54
Klíčová slova.....	55
Key words	55

Úvod

Tato diplomová práce pojednává o fenoménu, který provází lidstvo již tisíce let. Spočívá ve zvláštním vztahu dvou subjektů, jenž se vyznačuje násilným chováním ze strany násilníka či agresora, které způsobuje osobě oběti příkoří. Původem takového násilí, které je v drtivé většině případů skryto před zraky veřejnosti, může být nesčetné množství důvodů: od finančních problémů, pocitu nadřazenosti nebo naopak přesvědčení o něčí podřízenosti, ale také osobní problémy agresora. To, co je společným jmenovatelem pro všechny „důvody“, které k násilnému chování v domácnosti vedou, je ale agrese.

Agrese (tedy nepřátelské chování, které se vyznačuje silou) je člověku přirozená. Existuje k ní dispozice, anebo je získaná již v dětství. Tento předpoklad však neznamená, že by ji společnost měla tolerovat. Násilí a agrese by tak neměly být součástí zdravého vztahu, protože jak již řekl Lévinas, násilí vůči jiné osobě znamená, že daná osoba není lidskou bytostí. V jeho výkladu se hovoří i o „zrušení platnosti práva, protože celá situace suspenduje morálku“.¹

Ačkoliv je zde tento jev dlouhou dobu a po staletí byl ať už v civilizacích nebo státech brán jako norma, jako něco, co je součástí vztahu mezi dvěma osobami, a jako standard, který byl společností akceptován, v posledních dvou stoletích došlo k poměrně zásadní změně v celospolečenském vnímání domácího násilí. Již nejsme v 17. století, kdy byly ženy odkázány na muže, a musely tak pro své zajištění trpět výlevy svých protějšků. Žijeme, a díky za to, v době, kdy existuje poměrně dobře fungující rovnost mezi pohlavími i mezi jedinci stejného pohlaví navzájem. Alespoň z pohledu práva a tzv. rovnosti před zákonem. Zejména na počátku 20. století, v dobách, kdy ženy získaly v drtivé většině západních států volební právo, došlo k nastartování procesu emancipace a zejména v západní společnosti došlo ke změně v nahlížení na násilí mezi partnery.

Z hlediska právní úpravy, která brojí proti domácímu násilí, je důležitým milníkem prosinec roku 1993, kdy byla přijata Deklarace o odstranění násilí na ženách, a to generálním shromážděním OSN. Šlo o první potvrzení nezcizitelnosti práv žen a zajištění vhodných podmínek, které mohou předejít násilí na ženách. Deklarace o odstranění násilí na ženách totiž na rozdíl od Vídeňské deklarace poprvé deklarovala násilí na ženách jako neakceptovatelné. Vyzývala k vyšetření incidentů dle právních předpisů a požadovala potrestání pachatelů.

¹ SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka: Slovník filosofických pojmů*. 7. vydání. Praha: Vyšehrad, 2019, s. 243 a 305.

Mezi další mezinárodněprávní texty poskytující ochranu obětem domácího násilí můžeme zařadit Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropskou úmluvu o odškodňování obětí násilných trestných činů transformovanou zák. č. 209/1997 Sb. nebo Doporučení Rady Evropy č. (85) 11 a (87) 21.

Je proto s podivem, proč česká právní úprava začala domácí násilí jako samostatný celospolečenský problém řešit systémově a komplexně až zákonem č. 135/2006 Sb. Že se společnost vyvíjí správným směrem, je ale patrné z toho, že se v poslední době do popředí dostává zatím poměrně tabuizované téma domácího násilí na mužích. Tato v západní civilizaci poměrně dobře nastartovaná změna však zdaleka není u konce. Je třeba mít na paměti státy mimo „západní civilizaci“, kde rovnost pohlaví, emancipace, svoboda jedince, důraz na dodržování základních lidských práv a možnosti obrany vůči násilí nemusí být nutně na takové úrovni, a my sami, jako Česká republika, jsme tento společenský neduh úplně neeliminováni.

Stále existuje alarmující množství případů domácího násilí, což vyplývá z pramenů, které jsem při psaní práce procházel.

V této práci jsem si dal za cíl sjednotit do uceleného textu jak současné informace o domácím násilí, tak analyzovat prostředky obrany vůči němu. V práci využívám metody analyzační a deskriptivní, které jsou promítnuty v rozboru současné právní úpravy a z ní vycházející judikatury soudů obecných i zvláštních, přičemž v případech podle mého sporných přikládám své stanovisko k dané problematice. Kromě analyzační a deskriptivní metody práce obsahuje i metodu dotazování. Tato spočívá v získání ucelených a aktuálních informací o dané problematice od odpovědných orgánů a jejich předložení adresátovi této práce, a to v kontextu pracovních otázek.

V českém právním řádu vychází prostředky obrany zejména z části druhé zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), anebo části druhé zákona č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). Opomenout nelze ani hmotněprávní úpravu v zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Za nutné považuji i zmínění veřejnoprávní úpravy, avšak z důvodu zaměření tématu na občanskoprávní rovinu pouze v obecném měřítku. Jak sám název práce říká, tato práce se zaměřuje na Českou republiku. Česká republika se ale v oblasti práva nevyvíjela izolovaně a právní řády střeoevropských zemí se vzájemně ovlivňují. Práce tak zahrnuje i komparační metodu, byť ve velmi omezeném rozsahu.

Dalším cílem této práce mimo analýzy právní úpravy práce je zhodnocení důsledků nedávné celosvětové pandemie viru SARS-CoV-2, která zasáhla nejen do oblasti veřejného života skrze omezování pracovních a sociálních kontaktů, ale i oblasti života rodinného. Téměř ihned byly rodiny nuceny trávit spolu větší množství času, a to se týkalo i osob, které svědky či

oběťmi domácího násilí již byly, ale i těch, které se jimi teprve staly. Z tohoto důvodu bude práce obsahovat také práci s daty Policie ČR, Ministerstva spravedlnosti a Asociace pracovníků intervenčních center. Pokouším se přiblížit odpovědi na otázku, zda došlo během pandemie viru SARS-CoV-2 k nárůstu počtu vykázaní či k nárůstu množství podání návrhů na předběžné opatření ve věcech domácího násilí.

Práce je strukturována na kapitoly, přičemž tyto jsou dále děleny, a to s ohledem na přehlednost rozsáhlejších pasáží.

První dvě kapitoly se věnují fenoménu domácího násilí jako nežádoucího společenského jevu, který má rozličné podoby a formy. Mimo domácího násilí první kapitola obsahuje také část věnující se stalkingu a možnosti ochrany ve formě institutu vykázaní, podpory intervenčních center.

V třetí kapitole se zaměřuji na veřejnoprávní a soukromoprávní obranu proti domácímu násilí, konkrétně správního práva, trestního práva a občanského práva. Krátce zde představuji předběžná opatření v trestním právu, přičemž se snažím klást důraz na problematiku souběhu předběžných opatření dle civilního a trestního práva.

Ve čtvrté až sedmé kapitole se věnuji předběžnému opatření. Právě v této kapitole analyzuji českou právní úpravu tohoto institutu, přičemž jednotlivé podkapitoly prokládám relevantní judikaturou.

V poslední, osmé kapitole, se zabývám daty, která jsem si vyžádal od relevantních organizací, tyto předkládají taková data, která slouží k vytvoření závěru o nárůstu či poklesu tabulkových případů domácího násilí. Vzhledem k tomu, že je valná většina domácího násilí činěna ve skrytu domácností, nelze získat objektivní přehled o množství těchto případů.

Jako podklady pro mou práci slouží zejména komentářová literatura, monografie, relevantní judikatura a odborné články, dále pak statistické údaje vyžádané či nalezené a veřejně dostupné webové adresy.

1. Domácí násilí

Ačkoliv neexistuje jednotná mezioborová definice domácího násilí, lze ho označit za poruchu vztahu sui generis. Zejména v anglosaském světě se spíše než pojem domestic violence užívalo označení partner abuse nebo domestic abuse. Toto tzv. domácí zneužívání se vyznačuje opakujícími se násilnými incidenty. Incidenty pak, tvoří-li řetězec událostí, představují systematické týrání. Nutno podotknout, že toto násilí, ač je stejné, nemusí být totožné.²

Další relevantní definicí může být ta, kterou přineslo Doporučení Rady Evropy E (85) 4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985. Zde se hovoří, že "*Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti*".³

Tato definice se obsahem blíží pojetí v českém právním prostoru, přesto je ale pro účely českého práva podstatným vodítkem důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2006 Sb., který přinesl předběžné opatření dle § 76b OSŘ a kde je domácí násilí definováno jako "opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě."

V naší republice existuje řada organizací, které mají za cíl osvětu a prevenci před domácím násilím a mezi nejznámější patří Bílý kruh bezpečí, Liga lidských práv anebo ROSA, centrum pro ženy, které se zabývá zejména bojem proti domácímu násilí na ženách, a definuje jej takto: „Domácím násilím se rozumí veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo domácnosti, anebo mezi bývalými či stávajícími manželi či partnery bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.“⁴

Trestní zákoník ani občanský zákoník jinou, byť jen částečně odlišnou definici tohoto pojmu neuvádí a soustředí se na způsoby ochrany před takovým jednáním skrze trestné činy týrání osoby žijící ve společném obydlí, týrání svěřené osoby, trestný čin omezování osobní svobody a trestný čin nebezpečného pronásledování.

² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 16 a 30.

³ Doporučení Rady Evropy E (85) 4 ze dne 26. března 1985, o násilí v rodině.

⁴ Kolektiv autorů. [online]. Rosacentrum.cz, [cit. 28. července 2022]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

1.1 Definiční znaky domácího násilí

Z výše uvedené definice, kterou poskytuje důvodová zpráva, lze ovšem vydedukovat klíčové definiční znaky, které, pokud jsou splněny, říkají, zda o domácí násilí jde, či nikoliv.⁵

Mezi tyto znaky patří:

- **Násilí**, které může nabývat rozličných forem, avšak v České republice se nejčastěji vyskytuje kombinace násilí fyzického a násilí psychického, přičemž fyzické se nachází až na druhém místě.⁶ Takové násilí však musí splňovat podmínky dlouhodobosti a opakovanosti. To je důvod, proč nelze za domácí násilí označit ojedinělé excesy, třebaže by dosahovaly vysoké škodlivosti a závažnosti.
- **Existující vztah mezi blízkými osobami**, mezi nimiž k násilí dochází, a tento je asymetrický – tedy nedochází ke střídání rolí a je pevně dáno, která osoba je násilník a která oběť.
- **Eskalace**, která plyne z rostoucí intenzity útoků násilníka, zpravidla začínající ponižováním či jiným útokem na statky lidské důstojnosti a konče fyzickým napadáním. Kritérium eskalace je možno dedukovat z dynamiky tzv. fází klidu a usmiřování s fází agresivity, případně eskalace násilí. Eskalace je přítomna, pokud se zkracují intervaly fáze klidu na úkor fáze agresivity. Literatura pro tuto situaci používá označení spirála anebo cyklus násilí. Je-li domácí násilí v intenzivní fázi, pak zde zcela chybí fáze usmiřování. Ona eskalace a nárůst fází agresivity, kdy v konečném důsledku již neexistují žádné fáze usmiřování, je důvodem, proč je „násilí tak devastující na psychiku osoby ohrožené“^{7,8}
- Dalším všeobecně uznávaným znakem domácího násilí je ambivalentní vztah oběti k osobě násilníka a s tím spojená neochota oběti způsobit osobě násilníka nepříznivé důsledky za své jednání. Pochopitelnými důvody takového chování oběti je často psychický nátlak anebo strach z následků takového kroku, zejména v případech, pokud oběť s násilníkem stále bydlí ve společné domácnosti.⁹

⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1–2.

⁶ Závěr z reprezentativního sociologického průzkumu o domácím násilí z roku 2006 v České republice „STEM pro Bílý kruh bezpečí a Phillip Morris ČR, kde 81% obětí domácího násilí opakovaně sděluje, že nejhůře vnímají násilí psychické, než jiné formy.

⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 2-3.

⁸ STŘÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 14–15.

⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 2.

- Posledním, ale neméně důležitým znakem je fakt, že valná většina projevů domácího násilí je páchána ve společném obydlí, případně jiných soukromých místech, a tudíž **beze svědků**.¹⁰

1.2 Formy domácího násilí

Výše bylo popsáno, že v České republice dochází k násilí nejčastěji ve formě kombinace fyzického a psychického násilí. Přesto je však třeba zmínit, že forem násilí existuje větší množství. Rozhodl jsem zde tedy pojmut ty, které se nejvíce vyskytují.¹¹

- **Fyzické** násilí, které může mít své vlastní rozličné formy od napadání, ohrožování zbraněmi, přes škrcení až po odpírání fyziologicky nejnnutnějších potřeb – spánku nebo stravy.
- **Psychické** či **emocionální** násilí lze obecně zařadit do zásahů do lidské důstojnosti člověka, protože se zde vyskytují útoky, jako poukazování na neschopnost, ponižování, zastrasování nebo také kontrola jednání druhé osoby nebo citové vydírání a vyhrožování např. sebevraždou.
- **Sexuální** násilí se zpravidla projevuje činěním sexuálního nátlaku, znásilněním anebo zacházením s osobou jako se sexuálním objektem a tyto praktiky jsou činěny bez souhlasu oběti.
- **Sociální** násilí spolu s **ekonomickým** činí život oběti nesnadný tím, že násilník omezuje kontakty oběti s přáteli anebo blízkými, zakazuje oběti rozhodovat jak ve vztahu k dětem, ale také v oblasti partnerského života, omezování přístupu k finančním prostředkům a s tím spojenou kontrolou nad příjmy a výdaji ve společném životě.
- Střílková a Fryšták rozeznávají ještě poslední formu násilí, tzv. zneužívání „práv“ muže, přičemž tato se vyznačuje povýšeným a nadřazeným chováním.¹²

¹⁰ STŘÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 14–15.

¹¹ Tamtéž s. 15.

¹² Tamtéž s. 15–16.

1.3 Tři pilíře

Výše zmíněný zákon č. 135/2006 sb., nepřinesl pouze předběžné opatření v § 76b OSŘ, ale také komplexní strukturu prostředků, jejichž cílem je působit preventivně a bránit tak budoucím útokům násilníka. Tyto prostředky jsou pak rozloženy v oněch třech pilířích, kdy každý z nich má své postavení v rámci konkrétní situace.^{13,14}

Prvním pilířem je Policie, která disponuje faktickým úkonem vykázání, ke kterému dle § 44 odst. 1 zák. o Policii přistoupí, „*lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, tehdy je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí.*“¹⁵

Z tohoto paragrafového znění je zřejmé, že k faktickému úkonu dochází v nejintenzivnější části sporu za trvání reálného a bezprostředního nebezpečí, to je také důvodem, proč vykázání, ač by ohrožená osoba naléhala, trvá 10 dní. O tomto úkonu pořizuje Police ČR úřední záznam o vykázání, který se ve formě kopie zasílá Intervenčnímu centru, Soudu, případně Orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud ve společné domácnosti žije nezletilá osoba.¹⁶

Abych zjistil, jak čtené je využití institutu vykázání v praxi, požádal jsem Policii ČR o evidenci a statistiky, kterými disponuje. Policie ČR mi poskytla statistiku od roku 2018 do 25. 10. 2022 a z této statistiky vyplývá, že došlo k celkem 5624 případům vykázání násilné osoby ze společného obydlí, přičemž mezi lety 2018 až 2021 měl počet vykázaných sestupnou tendenci. Platí, že v drtivé většině jsou vykázány osoby mužského pohlaví. V letech 2018–2020 množství vykázaných mužů dokonce přesáhlo hodnotu 1000 pro každý rok zvlášť. Ženy byly naproti tomu vykázány pouze v desítkách případů, kdy nejvíce jich bylo za sledované období v roce 2020. V součtu jich bylo 51. Bez ohledu na pohlaví jsou v drtivé většině vykazovány osoby ve věku 18-65 let, dále pak s velkým odstupem osoby 65+. Co považuji za zajímavé je, že v letech 2018, 2019 a 2021 došlo z důvodu násilí ve společném obydlí k vykázání mladistvých ve věku 15-17 let, ovšem pouze v jednotkách případů.

¹³ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 11.

¹⁴ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 112.

¹⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 11–12.

¹⁶ Tamtéž.

Z výše uvedených čísel soudím, že institut vykázaní je Policií ČR využíván v hojné míře a dochází tak k naplňování požadavku, který je vyjádřen v důvodové zprávě k zák. č. 135/2006 Sb., tedy „Právní úprava usiluje o jednoznačné vyhranění postoje státu, který formou institutu vykázaní dává jednoznačně najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před ochranou vlastnických či užívacích práv.“¹⁷

Druhým pilířem jsou intervenční centra, která jsou do 24 hodin od vstupu Policie do společného obydlí informována formou kopie úředního záznamu o vykázaní a nabídnou postižené osobě do 48 hodin od doručení takové kopie úředního záznamu pomoc. Podíváme-li se na údaje Asociace pracovníků intervenčních center, pak převládá množství lidí, kteří takto nabízenou pomoc přijmou. Za roky 2020 a 2021 nabídku sociální pomoci ze strany intervenčního centra využilo 2 640 osob, naproti tomu 902 osoby nabídky intervenčního centra nevyužily.¹⁸ Intervenční centra poskytují svou součinnost i bez takového úředního záznamu zejména na základě podnětu od jiné osoby, která je ohrožena takovým nebezpečím, anebo je nebezpečí přítomna. Poskytování pomoci má několik aspektů, mezi něž řadíme právní, sociálně-právní a psychologickou poradenskou činnost, a to za úzké spolupráce s Policií ČR ve formě ambulantní, terénní anebo pobytové péče. Rovněž zajišťují informovanost všech dotčených složek, mezi které řadíme orgány sociálně-právní ochrany dětí, Policii ČR, ale i další poskytovatele sociálních služeb.^{19,20} Mimo pomoc následnou spočívající v reakci na již proběhlé vykázaní násilné osoby poskytují intervenční centra také pomoc v tzv. nízkoprahovém režimu. To je situace, kdy k vykázaní nedošlo, ale osoba vyžadující právní, sociálně-právní nebo psychologickou pomoc kontaktuje intervenční centrum sama z vlastní iniciativy. Výše jsem zmiňoval nabídky pomoci ze strany intervenčního centra za roky 2020 a 2021, proto je dle mého důležité uvést data týčž let pro nízkoprahový režim intervenčních center. V letech 2020 a 2021 využilo tohoto režimu 11 855 žen, 1 127 mužů, ale také 1 207 dětí. Podíváme-li se ještě dále do minulosti, pak na základě dat Asociace intervenčních center zjistíme, že od roku 2014 vidíme rostoucí trend využívání nízkoprahového režimu, a to jak u žen, mužů, tak i dětí. Domnívám se, že jde o projev změny v nahlížení na problematiku domácího násilí. Právě

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

¹⁸ Asociace pracovníků intervenčních center. *Komentář APIC-2020-2021* [online]. Praha, 2021. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Koment%C3%A1%C5%99-APIC-2020-2021.pdf>

¹⁹ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 112–113.

²⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 11–12.

osvěta, kterou činí jak neziskové organizace, tak média, má dle mého za následek větší odvahu ohrožených osob vyhledat pomoc a nepříznivou životní situaci řešit s odborníky.

Třetím pilířem jsou soudy rozhodující o vydání a obsahu předběžného opatření.

1.4 Krizová intervence v případech domácího násilí

Pro bezprostřední pomoc v obtížných situacích by osoby nejen postižené domácím násilím měly využívat služeb pracovníků intervenčních center, protože působí nejen jako poradci v oblasti práva, sociální práce, psychologie nebo lékařství, ale také působí jako základní spojnice mezi obětí a přidruženými institucemi, které mohou být v závislosti na situaci rovněž nápomocny. Proškolení pracovníci se řídí právními principy, kterými je ochrana osobních údajů, zachování mlčenlivosti nebo třeba povinností zajistit kvalifikovanou právní pomoc. Kvalifikovaný intervent může oběť domácího násilí kontaktovat přímo, telefonicky, ale zejména v dnešní době distančně.²¹

Rozhodne-li se ohrožená osoba v již pravděpodobně vypjaté fázi domácího násilí kontaktovat pracovníky krizové intervence, pak je velká pravděpodobnost přítomnosti šoku a ten je jedním z důvodů, proč ohrožená osoba pomoc vyhledá. Intervent však musí být připraven na to, že jakmile onen prvotní šok odezní, začne ze strany oběti zpravidla docházet k ustupování z původní pozice. Situace se totiž uklidní a projeví se onen ambivalentní vztah ohrožené osoby a násilníka. Pracovníci linky důvěry jsou z toho důvodu proškoleni na to, že k podobnému hovoru o pomoc může dojít několikrát a skončí bezvýsledně. I přes tento možný scénář „partnerských omluv a odpuštění“ mají pracovníci u domácího násilí několik bodů, které musí v krizové situaci s ohroženou osobou projít a profesionálně hodnotit. V první řadě interventi dají ohrožené osobě pocit, že mají někoho, komu mohou důvěřovat. Po navázání „spojenectví“ pracovník analyzuje psychický a fyzický stav ohrožené osoby, riziko ohrožení života a zdraví osoby. Pro okamžitý zásah je nutné od osoby, která bývá zpravidla v silném šoku, získat základní údaje jako místo, kde se nachází, místo, kde se nachází násilník, a v závislosti na vážnosti situace učinit vše, co je nezbytné k ochraně ohrožené osoby potažmo potomka, pokud je v ohrožení. Jakmile dojde k uklidnění nebezpečné situace, krizová intervence nekončí a následují kroky, které mají snížit strach, nervozitu a jiné negativní psychosomatické projevy. Po odpadnutí těchto projevů může osoba ohrožená konečně přebírat kontrolu nad svým životem

²¹ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 13, 49, 114.

a intervenční pracovník je jí nadále nápomocen, třebaže si mnohé ohrožené osoby nepředstavují takové řešení situace, které jim je nabízeno.²²

U domácího násilí by měl být s osobou ohroženou vypracován bezpečnostní plán, jehož obsahem by měly být incidenty týkající se týrání, zajištění plánu úprku pro ohroženou osobu a případně dítě, seznam věcí, které si při úprku vezme, a kam se uchýlí, seznámení se s možnostmi úprku, jaké signály naznačí, že dojde k útoku, případně kde. To všechno jsou pilíře vnitřního klidu pro případ ohrožení, třebaže by se onen incident již neopakoval.²³

²² Tamtéž s. 116–117.

²³ Tamtéž.

2. Stalking

Jako postižitelné jednání byl stalking trestněprávně poprvé postizen ve Spojených státech před 33 lety²⁴ a do českého právního řádu byl zanesen jako trestný čin nebezpečného pronásledování pod § 354 a jde o systematické projevy nevyžádané pozornosti ze strany stalkera vůči oběti.²⁵

Tuto oběť může stalker znát osobně, typicky jde o bývalé partnery nebo manžely, obdivovatele celebrit anebo osoby s psychopatickou poruchou.²⁶ Pak jsou ale stalkeri, kteří svou oběť neznají. V dnešní době, kdy většina komunikace probíhá skrze počítačové sítě, může stalker využít ke hledání své oběti různé nástroje počínaje sociálními sítěmi, veřejnými seznamkami, přes deep web až po dark net.

Nejčastěji se stalking projevuje telefonáty, nevyžádanými SMS, pozornostmi, o které oběť nestojí, chatováním. Pro všechny tyto projevy je typická dlouhodobost a opakovanost. V této nevyžádané komunikaci s obětí se stalker často uchyluje k citovému vydírání, demonstraci síly, vyhrožování násilím ať už fyzickým nebo psychickým, anebo vyhrožováním pošpinění dobré pověsti. Kromě trestněprávní ochrany v podobě nebezpečného pronásledování je poskytována i ochrana soukromoprávní v podobě § 400 ZŘS a ustanovení na ochranu osobnosti.²⁷

²⁴ BEDNÁŘ, Miroslav. Stalking – nebezpečné pronásledování. *Právní rozhledy*, 2014, č. 20, s. 698.

²⁵ PAPEŽOVÁ, Zdeňka. *Prevence – Stalking* [online]. policie.cz, [cit. 2. srpna 2022]. Dostupné z: www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx

²⁶ BEDNÁŘ, Miroslav. Stalking – nebezpečné pronásledování. *Právní rozhledy*, 2014, č. 20, s. 698.

²⁷ PAPEŽOVÁ, Zdeňka. *Prevence – Stalking* [online]. policie.cz, [cit. 2. srpna 2022]. Dostupné z: www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx

3. Veřejnoprávní ochrana

3.1 Ochrana dle správního práva

Veřejnoprávní formou ochrany, kterou zákon obětem domácího násilí poskytuje, je ochrana na základě 251/2016 Sb. o některých přestupcích. Zákon ve svém § 7 totiž obsahuje přestupky proti občanskému soužití a podle paragrafového znění by se dal cíl této úpravy vztáhnout i na případy domácího násilí. Nežádoucím jednáním je totiž podle tohoto paragrafu ublížení na cti, na zdraví, ale též výhrůžka ublížením na zdraví. Tato ustanovení dle mého názoru míří na situace, kdy není dosaženo tak vysoké společenské škodlivosti, aby bylo možno jednání násilníka považovat za trestný čin. Pokud by se však stalo, že oběť nebude souhlasit se zahájením nebo pokračováním v řízení, pak s ohledem na text výše, kde je popisován faktor ambivalentnosti vztahu násilníka a oběti, může násilník nabýt dojmu, že situace nedosahuje takové závažnosti, kvůli které by měl své chování změnit.

Ovšem pokud by k řízení došlo, lze kromě správního trestu v podobě pokuty až do výše 20 000,- Kč uložit i omezující opatření dle § 52 odst. 1 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Tato opatření omezující povahy mají podobnou povahu jako předběžná opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních, tedy omezit snahu násilníka pokračovat v daném jednání.²⁸

Takovým omezujícím opatřením může být přestupci uloženo podrobit se programu pro zvládání agrese či násilného chování. Dále, a zde je podobnost s předběžnými opatřeními, může být uložen zákaz styku s určitou osobou anebo okruhem osob. Omezující opatření může být uloženo fyzické osobě v případech, kdy je přímá souvislost mezi přestupkem a omezujícím opatřením a zároveň je omezující opatření proporcionální k závažnosti spáchaného přestupku. Z tohoto plyne, že je-li dáno násilné chování přestupce, pak omezující opatření v podobě vyloučení styku naplňuje požadavek přímé souvislosti. Rovněž jako odpovídající následek agresivního a násilného chování považují uložení povinnosti podrobit se programu, který slouží k potlačení takového chování. Ostatně sám zákon zmiňuje, že podrobení se programu pro zvládání agrese a násilí je možné uložit u „*přestupku vykazujícího zejména znaky užití násilí v rodině nebo partnerském vztahu*“. Omezující opatření podle zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich může být uloženo maximálně na dobu 1 roku. Pokud však spolu přestupce a tato osoba sdílí společné obydlí, dojde také pravděpodobně k tomu, že

²⁸ NAVRÁTILOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí a opatření sloužící k ochraně ohrožených osob (část II)* [online]. Aspi.cz, 17. 9. 2021 [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/298915/1/2>

přestupce nebude moci vstupovat do tohoto obydlí. Zde spatřuji potenciální zásah do práv přestupce, a to z čistě právního hlediska – tedy, že v případech takových zásahů, které mohou být v trvání až 1 roku, by neměl rozhodovat správní orgán, ale soud.

3.2 Ochrana dle trestního řádu

Jak bylo již výše zmíněno, ochranu před domácím násilím poskytuje právní řád České republiky jak na trestní, tak civilní úrovni. V případě trestního práva, resp. trestního zákoníku, rozlišujeme několik skutkových podstat, které se váží k problematice domácího násilí. Konkrétně jde o trestné činy týrání osoby žijící ve společném obydlí, týrání svěřené osoby, trestný čin omezování osobní svobody a trestný čin nebezpečného pronásledování.

Mimo tyto skutkové podstaty trestní řád obsahuje svou vlastní verzi předběžného opatření. Takové předběžné opatření lze uložit za zákonem stanovených podmínek, které stanovuje § 88b zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“). Tento kromě toho stanovuje, že daná osoba musí být v postavení osoby obviněné, což je osoba, která je podezřelá ze spáchání trestného činu a bylo jí doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání. Další podmínky jsou stanoveny v § 88b odst. 2 trestního řádu, přičemž tento říká, že *„Předběžné opatření smí být uloženo jen tehdy, jestliže z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením, přičemž uložení předběžného opatření si vyžaduje ochrana oprávněných zájmů poškozeného, který je fyzickou osobou, zejména jeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, nebo zájmů osob mu blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti.“*

Z druhého odstavce § 88b trestního řádu tak vyplývá, že účelem nařízení předběžného opatření je zabránit obviněnému dokonat, opakovat či pokračovat v jednání, pro které je stíhán. Jde-li o případ domácího násilí, pak § 88c trestního řádu stanovuje zákazy, které mohou být předběžným opatřením uloženy. Mezi tyto patří zákaz styku s poškozeným, zákaz vstupování do obydlí společně obývaného s poškozeným anebo zákaz zdržování se na konkrétním místě.

Z výše uvedeného tak lze spatřovat jistou podobnost s předběžným opatřením dle civilněprocesních norem, konečně i funkce předběžných opatření podle trestního řádu a zákona

o zvláštních řízeních soudních je podle mého prakticky totožná a spočívá zejména v prevenci před dalším nevhodným chováním vůči osobě ohrožené/poškozené.

K nařízení předběžného opatření podle trestního řádu orgán činný v trestním řízení přistoupí zejména v případech, kdy nejsou splněny podmínky pro krátkodobou policejní ochranu dle zákona o policii, anebo se takové opatření jeví jako nedostatečné, případně, kdy nejsou dány podmínky vazby, která by obviněného izolovala od oběti trestného činu.

Paragraf § 88c zák. č. 141/1961 Sb., trestního řádu pak v druzích předběžného opatření koresponduje s civilněprávní úpravou zákona o zvláštních řízeních soudních, a to v písmenech a), b) a d). Jak předběžné opatření podle ZŘS, tak předběžné opatření podle trestního práva mají shodný účel, poskytnout zatímní ochranu oběti před agresorem.²⁹

3.3 Souběh trestního a civilního předběžného opatření

Jak ale nahlížet na situaci, kdy vedle sebe stojí předběžné opatření podle trestního řádu a naproti tomu předběžné opatření podle občanského práva? Obecně, dojde-li k souběhu těchto opatření, nedochází k jejich konfliktu.

Orgány činné v trestním řízení totiž v trestním řízení při ukládání předběžného opatření ze zákona přihlíží k opatřením uloženým podle jiného právního předpisu, typicky může jít o výše zmíněné vykazání či předběžné opatření podle civilního práva. Problémem není ani podání návrhu na nařízení předběžného opatření podle občanského práva za běhu již existujícího předběžného opatření podle trestního řádu. Ostatně oběť domácího násilí při podávání návrhu na předběžné opatření podle občanského práva nemusí vědět a z důvodu úpravy o doručování často neví, že k nějakému trestnímu předběžnému opatření došlo. Různí se názory na to, zda by civilní soudy měly vyhovět návrhu na nařízení předběžného opatření, existuje-li zde předběžné opatření podle trestního řádu. Existují totiž tvrzení, že je-li agresor např. ve vazbě, nehrozí žádné bezprostřední ohrožení, má-li nařízeno předběžné opatření zákazu styku, anebo zákazu vstupu do společného obydlí, tak také ne. Pomineme-li však otázku důvodnosti existence dvou vedle sebe existujících předběžných opatření s prakticky totožným účelem, může vyvstat otázka, zda dříve vydané předběžné opatření nezaloží překážku rei iudicatae. Pro to, aby došlo k překážce rei iudicatae, tedy k překážce věci pravomocně rozhodnuté, musela by být v novém řízení dána totožnost nároku či stavu, předmětu řízení a osob. Čuhelová se domnívá, že k překážce rei iudicatae nedochází, protože společný účel ještě neznamená, že jde o úplnou

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. II. US 3512/14.

shodu těchto dvou institutů. Předběžné opatření podle trestního řádu je formulováno přísněji, také způsob trvání a zániku se liší. Předběžné opatření podle trestního řádu trvá, dokud to vyžaduje účel. Pakliže tento pomine, předběžné opatření zanikne. Tím se liší od předběžného opatření podle ZŘS, které trvá 1 měsíc, nejdéle však 6 měsíců. Konečně oba druhy předběžných opatření pokrývají odlišné problémy a pouze jejich kombinace dokáže poskytnout komplexní ochranu.³⁰ Proto se domnívám, že by oběť v takovém případě měla návrh na civilní předběžné opatření podat, a to kvůli trestněprávní úpravě, zejm. § 137 trestního řádu. Oběť není adresátem rozhodnutí, která nařizují předběžné opatření, vazbu, anebo informují o jejich zrušení. Dojde-li tak ke zrušení takového rozhodnutí a oběť o tom nebude mít informace, bude současně chráněna i podle občanského práva.³¹

³⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina. Vzájemný vztah předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních a trestního řádu, několik postřehů k zamyšlení a diskusi. *Soukromé právo*. 12/2017, s. 26.

³¹ NAVRÁTILOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí a opatření sloužící k ochraně ohrožených osob (část II)* [online]. Aspi.cz, 17. 9. 2021 [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/298915/1/2>

4. Předběžné opatření ve věcech domácího násilí

Obecně jsou předběžná opatření upravena v OSŘ v §§ 76 a násl. a již z názvu plyne, že účelem je předběžně upravit určité záležitosti, a to zejména v případech, kdy je dán stav nejistoty. Uložení předběžného opatření tak nesměruje ke konečnému výsledku, ale spíše k preventivnímu, dočasnému upravení právních poměrů. K tomu, aby bylo předběžné opatření nařízeno, musí návrhatel splnit zákonné podmínky, mezi které patří existence příslušnosti soudu, odůvodněnost návrhu, určitost a srozumitelnost návrhu, který obsahuje všechny nezbytné náležitosti a složení jistoty. Je-li předběžné opatření nařízeno, pak v rozhodnutí soud za účelem upravení poměrů stanoví určité povinnosti a mimo demonstrativní výčet povinností v § 76 odst. 1 OSŘ nalezneme další povinnosti ve zvláštní úpravě, kterou je pro účely ochrany před domácím násilím ZŘS, konkrétně § 403.³²

Nežřídkou je pak mimo obecných náležitostí, které plynou ze zákona, přítomen i požadavek na rychlost rozhodování soudu, který plyne z krátce nastavených lhůt. Ona rychlost a zájem na prozatímní úpravě poměrů pak jde ruku v ruce s tím, jak moc je vlastně znám reálný skutkový stav, a není tak vyloučeno, že ve věci samé pak soud rozhodne jinak. Absence dokazování s sebou nese neduh v mnohdy nedostatečném zjištění skutkového stavu a zákon pro zajištění toho, že bude institut využíván pouze v relevantních případech, stanovuje povinnost složení jistoty. V případech ochrany proti domácímu násilí však zákon správně tuto povinnost nestanoví, protože by dle mého názoru docházelo k popření celého institutu, který dopadá na velké množství životních situací a existuje zájem na rychlém poskytnutí ochrany zásadním hodnotám jako je život, zdraví a svoboda, je-li důvodná.

4.1 Aktivní a pasivní legitimace

Hmotněprávní úpravu upravující osoby aktivně legitimované k podání návrhu na nařízení předběžného opatření nalezneme v zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v části druhé, upravující rodinné právo. Konkrétně jde o §§ 751, 753 a 3021. První jmenované ustanovení dává možnost podat návrh manželům žijících v rodinné domácnosti, anebo jinému, kdo s manželi v takové rodinné domácnosti žije. Druhé zmíněné ustanovení okruh aktivně legitimovaných subjektů rozšiřuje rovněž na osoby odlišné od manželů, které ovšem navíc, na

³² SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 122-133.

rozdíl od předchozího ustanovení, žijí v rodinné domácnosti rozvedených manželů a směřuje vůči nim násilí.

Zde je na místě zmínit, co se rozumí rodinnou domácností. Ačkoliv zákon definici rodinné domácnosti nepřináší a ustanovení § 743 tento pojem pouze zmiňuje, Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí ztotožňuje s komentářovou literaturou, která stanovila tři předpoklady rodinné domácnosti.³³ Za prvé, musí jít o manžele, což je předpoklad vzniku rodinné domácnosti. To, že pro existenci rodinné domácnosti musí jít o manžele, shodně stanovil i Ústavní soud, který řekl, že jde o místo či místa, kde manželé žijí, třebaže s jinými osobami, a tvoří rodinu.³⁴ Druhým předpokladem je existence úmyslu manželů žít spolu trvale a třetím je společné hospodaření, pod tímto si lze představit společné fungování v oblasti majetkové, např. uhrazování nákladů rodinné domácnosti anebo vzájemné podílení se na chodu domácnosti.

Z výše uvedených předpokladů tedy plyne, že rodinnou domácnost nemohou vytvořit registrovaní partneři. Pro účely aktivní legitimace k podání návrhu na vydání předběžného opatření ale byli i registrovaní partneři, vč. jiných osob, které mají společné bydlení, ale nevytvářejí jednu domácnost, vtaženi mezi aktivně legitimované subjekty, a to skrze § 3021, který stanovuje, že „§§ 751 až 753 proti domácímu násilí se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé.“ V konečném důsledku tak platí, že poměrně úzce vymezené §§ 751 a 753 byly rozšířeny na společné bydlení s agresorem a návrh mohou podat nejen osoby, proti kterým jeho násilí směřuje, ale také jiné „spolužijící“ osoby.³⁵ Společné bydlení v sobě totiž nemusí zahrnovat vedení rodinné domácnosti, a tak je výrazně rozšířen okruh aktivně legitimovaných osob.³⁶ Kromě ochrany pro registrované partnery jde tak i o ochranu osob mající vztah třeba jen na úrovni spolubydlících.³⁷

Kromě typických případů násilí mezi manželi, kdy návrh podává manžel oběť proti manželovi agresorovi, zákon myslí i na subjekty od nich odlišné. § 751 umožňuje podat návrh manželovi nebo rozvedenému manželovi, je-li násilí vystavena jiná osoba s nimi žijící. Stejně tak může jiná osoba podat návrh, kterým chce chránit jednoho z manželů. Na základě § 3021 je pak právo na ochranu osob společně bydlících poskytnuto všem takto společně bydlícím.³⁸ Účel takto širokého vymezení potenciálních navrhovatelů spatřuji kromě snahy pomoci oběti násilí,

³³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017.

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06.

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1331–1332.

³⁶ PETROV, Jan a kol. In: KUBÁT, Ondřej. *Občanský zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 3217.

³⁷ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 813.

³⁸ Tamtéž.

kteřá situaci neřeší, anebo má strach tíživou situaci řešit, také v tom, že navrhovatel, vůči němuž násilí nesměřuje, nemá zájem být v jednom prostředí s osobou, která jiné způsobuje příkoří, a vnímá to tak, že dané jednání má negativní účinky.

Pasivně legitimovanou osobou je ten, kdo dané násilí páchá. Tím může být manžel, rozvedený manžel anebo jiná osoba žijící v rodinné domácnosti či ve společném bydlení. Aby byla část této práce o aktivní a pasivní legitimaci kompletní, dovolím si ještě okrajově zmínit další typ aktivní a pasivní legitimace kromě výše zmíněné teritoriální ochrany. Je jí ochrana personální, která vychází z ustanovení na ochranu osobnosti v § 81 a násl. zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a lze ji použít i na případy stalkingu. Aktivně legitimovaným je dle těchto ustanovení ten, jehož osobnost byla dotčena. Z toho plyne rozdíl oproti teritoriální ochraně, a tedy, že k návrhu není aktivně legitimována třetí osoba. Tato zákonná dikce klade požadavek na zvýšenou aktivitu osoby, jejíž osoba byla násilím dotčena. Osoba, která je na osobnosti dotčena, pak podává návrh, který směřuje vůči pasivně legitimovanému subjektu, tedy tomu, kdo se domácího násilí či stalkingu dopouští.³⁹

4.2 Příslušnost soudu

V zákoně o zvláštních řízeních soudních § 3 odst. 1 stanoví, že v nesporných řízeních je věcně příslušný okresní soud, nestanoví-li zákon jinak. Předběžné řízení ve věci ochrany před domácím násilím nenalezneme v taxativním výčtu odstavce druhého zmíněného paragrafu, a proto platí obecné pravidlo, že věcně příslušným soudem je okresní soud. Místní příslušnost je stanovena vůči obecným ustanovením speciálně a § 400 ZŘS stanoví, že „*k rozhodnutí návrhu na vydání předběžného opatření je příslušný obecný soud navrhovatele*“. To znamená, že jde o soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště, nemá-li, pak soud, kde se zdržuje, což vyplývá z § 85 odst. 1 OSŘ. Zde došlo ke změně oproti předchozí právní úpravě, podle které byl k rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření příslušný okresní soud, v jehož obvodu je, nebo byl dům, byt, místnost anebo jiný společný prostor obývaný s navrhovatelem. Bylo zde tedy kritérium společného obydlí. Domnívám se, že zákonodárce učinil správný krok tím, že upustil od této úpravy a zakotvil, že příslušným soudem je obecný soud navrhovatele. Kromě úpravy příslušnosti dostal změny také pojem, s nímž pracoval OSŘ, tedy společné obydlí. Dnes se v ZŘS užívá pojmu společná domácnost, což vnímám jako ekvivalent pojmu rodinná domácnost, se kterým pracuje zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 17.

Jiná situace nastává, je-li návrhatelem nezletilá osoba, která není plně svéprávná, pak je příslušným soud, v jehož obvodu má nezletilý dohodou rodičů, rozhodnutím soudu anebo jinou skutečností, bydliště. S ohledem na výše uvedené je nutné upozornit, že pojem bydliště nelze zaměňovat s pojmem trvalý pobyt. Dle usnesení NS sp. zn. 30 Cdo 444/2004 „*obsah pojmu „bydliště“ není totožný s obsahem pojmu trvalý pobyt, kterého užívají předpisy správního práva upravující evidenci obyvatel*“.⁴⁰

Pokud by místní příslušnost soudu nebyla v návrhu označena správně, bude soud postupovat v souladu s § 105 OSŘ, avšak v souvislosti s touto kontrolou souhlasím s tvrzením autorského kol. Mackové a Muzikáře, že nebezpečí z prodlení by v případech domácího násilí mělo být prioritizováno před formalistickým posuzováním správného označení soudu, zejména pak v případech, kdy by nařízení mělo být vyhověno.⁴¹ Příliš formalistický přístup totiž jde proti účelu institutu předběžného opatření, které je založeno na akutním řešení nastalé situace.

4.3 Podání návrhu

Návrh je možné podat písemně anebo ústně do protokolu a řízení je zahájeno okamžikem, kdy návrh došel soudu. Soud je takovým návrhem vázán a může rozhodovat jen v rozsahu daného návrhu. Je třeba zmínit, že další dílčí návrhy již nejdou činit ústně do protokolu, protože formálně nejde o návrh na zahájení řízení. Pozitivní úmysl zákonodárce spatřuji v tom, že s podáním návrhu na nařízení předběžného opatření ve věcech domácího násilí není spojováno složení jistoty, a to s ohledem na taxativní výčet ve speciálním § 12 odst. 3.⁴² Totožná situace se týká i soudních poplatků, protože se na návrhatele ve věcech domácího násilí vztahuje osobní osvobození, a to dle § 11 odst. 2 písm. p) zákona o soudních poplatcích.

Je-li návrh podáván rodičem i za nezletilé dítě, je nutné, aby byly v návrhu uvedeny rozhodující skutečnosti a důkazy vztahující se ke každému z nich. V případě takového návrhu jsou oba pokládáni za samostatné návrhatele.⁴³

4.3.1 Náležitosti návrhu

⁴⁰ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 806-807.

⁴¹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 690-694.

⁴² SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 22.

⁴³ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. . . . s. 690-694.

Po obdržení takového návrhu je povinností soudu určit podle ustanovení § 103 OSŘ, zda existují podmínky řízení, jsou-li dány, pak soud posuzuje obsah návrhu, nejsou-li dány, pak dle ustanovení § 104 odst. 1 OSŘ řízení zastaví. K zastavení řízení dojde i v případě, kdy navrhovatel vzal návrh zpět. Kromě obecných náležitostí dle § 42 odst. 4 OSŘ musí obsahovat i speciální náležitosti dle § 402 odst. 1 ZŘS, tím je vylíčení, že⁴⁴ *“je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo vylíčení skutečností, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele“*.⁴⁵ Pro nařízení předběžného opatření, které směřuje vůči nežádoucímu sledování nebo obtěžování, tak není třeba, aby navrhovatel osvědčil, že s odpůrcem mají společnou domácnost.⁴⁶

Pokud návrh postrádá zákonem vyžadované náležitosti, nedostatky mají za následek nemožnost o návrhu rozhodnout, soud navrhovatele vhodným způsobem vyzve k doplnění návrhu a poučí ho o následcích neuposlechnutí výzvy, přičemž takovým důsledkem bude odmítnutí návrhu dle § 402 odst. 2 ZŘS. To je rozdíl oproti předchozí právní úpravě, kdy soudy návrhy, které nesplňovaly zákonem stanovené náležitosti, nemohly odmítnout a snažily se vlastními silami vady návrhu napravit zejména konzultací s navrhovatelem. Pakliže nedošlo k vhodné nápravě, nebylo namíste odmítnutí, ale naopak zamítnutí návrhu.

Soud si sám volí onen vhodný způsob výzvy. Pokud však navrhovatel nezbytné doplnění neprovede ve lhůtě pro rozhodnutí soudu, anebo se soudu nepodaří navrhovatele ve lhůtě pro rozhodnutí kontaktovat, soud návrh odmítne a rozhodnutí o odmítnutí zašle pouze navrhovateli. Vzhledem ke krátké době pro rozhodnutí, která činí 48 hodin a tato nesmí být překročena, se jako neproveditelná jeví poštovní přeprava, protože ač by soud výzvu včas zaslal, navrhovatel pravděpodobně nestihne reagovat. Nejvhodnějším způsobem odstranění vad je, pokud danými informacemi soud disponuje, telefonní hovor a během telefonického lze formou úředního záznamu ve spise učinit nezbytné úpravy. Další možnou variantou dodržení této velmi krátké lhůty je předvolání si navrhovatele a doplnění návrhu.⁴⁷

⁴⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 39.

⁴⁵ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2020, s. 810.

⁴⁶ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. 23 Co 72/2022.

⁴⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 43.

4.4 Účastníci řízení

Do 31. 12. 2013 byli účastníky podle § 74 odst. 2 OSŘ navrhovatel jakožto osoba ohrožená a naproti tomu ten, proti němuž návrh směřuje, tedy osoba násilná. Označení navrhovatel a ten, proti němuž návrh směřuje, působilo v té době poměrně těžkopádně, a tak soudy přistupovaly k různým označením od žalobce a žalovaného, oslovení jmény anebo navrhovatel a odpůrce.⁴⁸

Podle stávající právní úpravy jsou účastníky navrhovatel, odpůrce, případně osoba, proti níž násilí směřuje. Hmotněprávní úprava v § 751 a násl. OZ zde přidává také další osobu, takovou, která s násilnou osobou a osobou ohroženou bydlí, ale také tu, vůči níž násilí směřuje. Kromě těchto subjektů může návrh podat také státní zastupitelství, a aby se zabránilo případům, kdy podá návrh státní zastupitelství anebo osoba, která není obětí násilí, a oběť domácího násilí se nehodlá aktivně zapojovat, zákonodárce stanovil, že účastníkem řízení je také osoba, vůči níž násilí směřuje, tím je zabráněno zásahu do jejího práva autonomie vůle.⁴⁹

4.4.1 Nezletilý účastník

Novinkou úpravy oproti předešlé je nová koncepce nezletilého dítěte jakožto navrhovatele, kdy zákon výslovně stanovuje v § 403 odst. 2 a 3 „*Je-li navrhovatelem nezletilý, podává jeho jménem návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost.*“ a v dalším odstavci „*Nezletilý starší 16 let má pro řízení plnou procesní způsobilost.*“ Je dobře, že zákonodárce přistoupil k této formě úpravy, protože nastala-li by situace, že se v domácnosti násilí vyskytuje a osoba ohrožená se nesnaží se situací nic dělat, zejména s přihlédnutím k výše uvedenému často ambivalentnímu vztahu ohrožené osoby a agresora, může k řešení přistoupit nezletilý.

Pokud jde o situaci, kdy je navrhovatelem nezletilý, který je starší 16 let, zákon mu přiznává plnou procesní způsobilost. Takový nezletilý pak má procesní způsobilost ve větším rozsahu, než obecně stanoví § 20 OSŘ. Díky této úpravě tak mohou nezletilí starší 16 let návrh podat sami svým jménem bez nutnosti zastoupení. To, že není nutné, aby byl nezletilý zastoupen, mu dává možnost řešit i případy, ve kterých by byla žádoucí aktivita zákonného

⁴⁸ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 44.

⁴⁹ Tamtéž.

zástupce, případně orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zákonný zástupce může být laxní nebo být v obavě o své vlastní bezpečí a rozhodne se takový návrh nepodávat. Přestože souhlasím s tím, že je velice dobře, že takovým právem nezletilý disponuje, musím se ptát, kolik nezletilých starších 16 let disponuje znalostmi dostatečnými k tomu, aby podaly návrh vlastním jménem. Tím spíše, kolik takto nezletilých má vůbec povědomí o takové možnosti. Souhlasím tak v tomto s tvrzením Hamulákové a Petrov Křiváčkové, že sám orgán sociálně-právní ochrany dětí by měl být aktivně legitimován podat návrh na ochranu těchto nezletilých starších 16 let, a to i přes jejich plnou procesní způsobilost.

§ 403 dále poskytuje možnost být navrhovatelem nezletilému, který není starší 16 let. Tomu zákon plnou procesní způsobilost nepřiznává, ale jeho jménem můžou návrh učinit zákonný zástupce nezletilého nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pokud tak některý z nich takový návrh podá, tak soud, protože je návrh činěn jménem nezletilého jinou osobou, bude zjišťovat jeho názor, a to ve lhůtě 48 hodin.⁵⁰ Kromě zákonného zástupce a orgánu sociálně-právní ochrany dětí může jménem nezletilého návrh podat advokát na základě plné moci, k jejímuž udělení ale musí mít nezletilý přiměřenou rozumovou a volní vyspělost, což dle názoru odborníků odpovídá minimálně 14. roku věku.⁵¹ Pakliže by sám nezletilý návrh k soudu podal, je třeba na takové podání nahlížet skrze rozhodnutí Ústavního soudu, který stanovil, že plná procesní způsobilost může být nezletilému přiznána pouze v konkrétních případech s přihlédnutím ke konkrétní rozumové a volní vyspělosti daného dítěte.⁵² Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí do výčtu přidává obecní úřad obce s rozšířenou působností, a to pro případy fyzického či duševního násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti. O násilí směřujícímu vůči dítěti se obecní úřad s rozšířenou působností může dozvědět při výkonu své činnosti, anebo tehdy, kdy takové násilí někdo nahlásí. Takové nahlášení může provést každý, ale jsou subjekty, které mají v takovém případě oznamovací povinnost, např. školská zařízení. Obecní úřad obce s rozšířenou působností tak může podat jménem nezletilého návrh na vydání předběžného opatření směřujícího k ochraně dítěte.⁵³

⁵⁰ In: PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana a HAMULÁKOVÁ, Klára. *Pocta Milaně Hrušákové*, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 100–103.

⁵¹ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 693.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.

⁵³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018, s. 137–143.

4.4.2 Osoba s omezenou svéprávností

Podle § 55 a 56 OZ platí, že omezit člověka na svéprávnosti je možné pouze v jeho zájmu, po zhlédnutí a s plným uznáním jeho práv a osobní jedinečnosti, přičemž by mu bez tohoto hrozila závažná újma a nepostačují mírnější opatření. Soud tedy v rozhodnutí vysloví rozsah, ve kterém posuzovaný nemůže samostatně jednat. Jde o negativní výčet okruhu záležitostí, neboť již od 70. let 20. století je uznáváno stanovisko nejvyššího soudu, který stanovil „Zpravidla se dává přednost negativnímu výpočtu právních úkonů, k nimž občan není způsobilý, protože je s ním spojeno menší nebezpečí, že se zapomene uvést všechny právní úkony, k nimž občan je způsobilý; pozitivním vymezením se tedy obtížněji postihnou všechny v úvahu přicházející životní situace.“⁵⁴ Právě od okruhu záležitostí, o kterých nemůže osoba samostatně rozhodovat, se odvíjí její rozsah procesní způsobilosti.⁵⁵ Pokud tedy bude účastník omezen na svéprávnosti v okruhu dispozice s majetkem, nic mu nebrání podat návrh na nařízení předběžného opatření ve věci domácího násilí samostatně.

Došlo-li by však na situaci, že podání návrhu bude spadat do záležitostí, ve kterých je daná osoba omezena ve svéprávnosti, pak návrh na nařízení předběžného opatření ve věcech domácího násilí podává jménem této osoby opatrovník, anebo obecní úřad obce s rozšířenou působností. Pakliže by takový návrh osoba omezená ve svéprávnosti podala sama, soud zjišťuje, zda existuje nutnost zastoupení pro tento úkon. Pokud při zvážení míry omezení ve svéprávnosti a účelu, který dané předběžné opatření sleduje, dospěje k závěru, že je zastoupení nutné. Obstará si souhlas právě od opatrovníka či obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Nezíská-li ho, pak je nucen řízení z nedostatku procesní podmínky zastavit. Je-li souhlas dán, anebo je návrh podán některým ze subjektů, je takto poté zastoupena pro celé řízení. Na to lze usuzovat ze samotného znění § 403 odst. 2, kdy na rozdíl od nezletilého mladšího 16 let nestanoví možnost zastoupení advokátem, protože podmínka rozumové a volní vyspělosti vylučuje schopnost rozhodovat o udělení plné moci. I přesto se ale domnívám, že není-li osoba omezena ve svéprávnosti v těchto záležitostech, podání návrhu skrze advokáta podle mého nic nebrání.^{56,57,58}

⁵⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne: 18. 11. 1977, sp. zn. Cpj 160/1976 (R 3/1979 civ.).

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 693.

⁵⁶ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 47.

⁵⁷ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 814.

⁵⁸ In: PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana a HAMULÁKOVÁ, Klára. *Pocta Milaně Hrušákové*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2022, s. 100-103.

4.4.3 Státní zastupitelství jako účastník

Podle § 8 odst. 1 písm. c) odst. 2 ZŘS může státní zastupitelství ve věcech domácího násilí do řízení vstoupit, ale také může samo podat návrh. Je-li soudu podán návrh na nařízení předběžného opatření ve věci domácího násilí, vedoucí kanceláře tento návrh zašle na státní zastupitelství. Podle OSŘ ani ZŘS však soud nemá zákonnou povinnost takový návrh státnímu zastupitelství doručit. Z toho ale plyne, že není-li mu návrh zaslán, pak na něj nemůže reagovat. Možností, jak státní zastupitelství aktivovat, by mohlo být jeho informování ze strany některého z účastníků. Pokud státní zastupitelství podá návrh ve věci domácího násilí, anebo do řízení vstoupí, pak disponuje všemi úkony účastníka, ledaže by šlo o úkony účastníka právního poměru dle § 35 odst. 2 OSŘ. Státní zastupitelství má podle § 203 odst. 2 OSŘ možnost podat odvolání, ale pouze tehdy, vstoupilo-li do řízení před uběhnutím lhůty k odvolání ostatním účastníkům. Pakliže státní zastupitelství odvolání podalo, náleží opis rozhodnutí o odvolání krajským soudem.⁵⁹

4.5 Rozhodnutí

§ 404 ZŘS říká, že „*O návrhu rozhodne soud do 48 hodin bez jednání*“. Na rozdíl od předchozí právní úpravy se již zákon nezmiňuje o bezodkladnosti, protože podle § 76b OSŘ do 31.12. 2013 totiž soud musel o předběžném opatření rozhodnout bezodkladně od doručení návrhu a v případě, že by nehrozilo nebezpečí z prodlení, do 48 hodin. Přestože ze zákona vypadla tato podmínka, tak bezodkladnost stále plyne z povahy předběžného opatření jakožto nástroje rychlého a urgentního zásahu. Podle Lavického a Čuhelové je však i bez slova bezodkladně lhůta vhodně zvolená, soud by za lhůtu kratší než 48 hodin nedokázal odstranit všechny vady, přesto se ale může jevit jako nedostatečná pro případy, kdy soud pro naplnění vyšetřovací zásady, kvůli které musí zjišťovat všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, musí odstraňovat nedostatky a neúplná podání, třeba z důvodu laxnosti či nedosažitelnosti navrhovatele.⁶⁰ Podle mého názoru je lhůta 48 hodin dostatečně dlouhá. Zachovává dostatečný prostor pro operativní řešení nastalé situace a zároveň poskytuje navrhovateli možnosti pro doplnění či úpravy podání. Totožnou úpravu délky lhůty, tedy 48 hodin, nalezneme také na Slovensku, a to v § 75 odst. 5 zák. č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok. Naproti tomu

⁵⁹ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 695–696.

⁶⁰ Tamtéž s. 697.

polská úprava poskytuje lhůtu podle mého až nesmyslně dlouhou. Podle článku 560 odst. 5 Kodeksu postępowania cywilnego je soudu poskytnuta lhůta pro rozhodnutí v délce jednoho měsíce. Domnívám se, že tak dlouhá lhůta pro rozhodnutí o uložení povinnosti opustit byt či jeho bezprostřední okolí, se míjí s účelem takového rozhodnutí.

Samotná lhůta je počítána podle hodin dle § 57 odst. 1 a 2 OSŘ a je tedy podstatné, aby v případě listinné podoby návrhu byl na podacím razítku zaznamenán přesný čas. K zajištění urgentního vyřízení těchto podání je stanovován rozvrh práce, který má zajistit rychlé nasazení potřebných administrativních pracovníků a soudců. Důvodová zpráva k ZŘS uvádí, že daná lhůta je pořádková a nedodržení tak nevyvolává žádné sankce, ledaže by jejím marným uplynutím nastaly negativní následky, kterým by mohlo být včasným rozhodnutím zabráněno. Takovou sankcí by mohl být kárný postih.^{61,62}

Jak bylo výše řečeno, tak soud rozhoduje bez jednání, ale ad hoc nařízení řízení, vyžadují-li si to okolnosti anebo nehrozí nebezpečí z prodlení, není vyloučeno. Zpravidla k tomu však nedochází, přičemž zde kromě zájmu na rychlosti rozhodnutí hraje jednoznačnou roli to, aby se oběť nesetkala s násilníkem. Během rozhodování se soud řídí listinami a důkazy, které k osvědčení tvrzení navrhovatel soudu dodal včetně těch, které dodány nebyly, ale soud si je může sám opatřit od Policie, intervenčního centra nebo z jemu dostupných evidencí.⁶³

Je-li soudem návrhu vyhověno, čemuž se v plné míře věnuje § 405 ZŘS, pak soud v usnesení, které je činěno na základě zjištěného skutkového stavu za současné vázanosti návrhem, odpůrci stanoví zákonem předpokládané povinnosti a omezení a tyto musí být dostatečně určité, aby byly vymahatelné. Nemá-li se odpůrce setkávat s navrhovatelem, nebo vstupovat do jeho okolí, pak je vhodné v návrhu přesně vymezit vzdálenost, na kterou se nesmí přiblížit. Čím je návrh určitější, tím lépe pro navrhovatele.^{64,65}

V praxi se totiž stávají případy, že odpůrce formálně splní všechna jemu uložená omezení, ale najde způsob, jak nadále na oběť negativně působit, např. tím, že si pronajme byt naproti přes ulici. V takovém případě sice splnil všechny podmínky, tedy, že opustil společnou domácnost, přestal se s navrhovatelem setkávat, přesto může nadále působit v oběti strach.⁶⁶

⁶¹ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 815–816.

⁶² MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 697.

⁶³ Tamtéž s. 698.

⁶⁴ Tamtéž s. 700.

⁶⁵ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 819.

Vyhoví-li soud návrhu, pak zákon předpokládá několik omezení, které lze odpůrci uložit, zejména pak, aby opustil společné obydlí a nezdržoval se v něm, nevstupoval do bezprostředního okolí navrhovatele, nesetkával se s navrhovatelem a aby se zdržel sledování a obtěžování navrhovatele, a to jakýmkoliv způsobem.⁶⁷ Tato omezení jsou přitom proporcionálně vhodná k odstranění nežádoucího stavu způsobeného stalkingem. Povinnosti, resp. omezení směřující vůči odpůrci, které nalezneme v písmenech a) až d) § 405 ZŘS, jsou dle důvodové zprávy k ZŘS demonstrativním výčtem, a tedy slouží spíše jako jisté vodítko pro potenciální navrhovatele. Ti pak mohou mít hrubou představu o tom, čeho se mohou domáhat, což vzhledem k tomu, že je řízení návrhové, nevylučuje, že v podání mohou navrhnout vlastní povinnosti či omezení.⁶⁸

Proto je důležité, jak bylo výše zmíněno, aby byl návrh promyšlený a pečlivě zpracovaný, pokud je návrh bezchybný a jsou zároveň navrženy adekvátní a určité požadavky rozhodnutí, pak to má za následek nejen zrychlení samotného rozhodovacího procesu, ale také přesnější a určitější řešení konkrétní situace.⁶⁹

Kromě stanovení povinností, resp. omezení, soud v usnesení odpůrce musí podle 3 odstavce § 405 ZŘS poučit o možnosti odnést si své věci ze společného obydlí podle § 493 ZŘS. Kromě odpůrce je poučen i navrhovatel. Na rozdíl od bývalé úpravy, kdy bylo k vyhovění návrhu nutno podat návrh na zahájení řízení ve věci samé, zde soud pouze poučuje o právu na podání takového návrhu a nehrozí tak pomyslné „smetení věci ze stolu“, pakliže by takový návrh nebyl podán. Procesní ani hmotné právo totiž žádné řízení ve věci hlavní nepředpokládá. Nabízí se však řízení, která jsou až důsledkem rozhodnutí o nařízení předběžného opatření. Důsledkem může být podání žaloby na vyklizení bytu směřující proti týrané osobě, rozvod manželství anebo žaloba dle ustanovení chránících ochranu osobnosti.

Dále soud poučuje o právu na podání návrhu na prodloužení takového opatření a na jiná vhodná opatření k jeho ochraně. Zákon dále nespecifikuje, jaká jsou ona vhodná opatření k ochraně, mimoto zcela přehlíží fakt, že navrhovatel nemusí být tatáž osoba jako osoba ohrožená.⁷⁰ Odstavec 3 § 405 ZŘS říká „*Výjimky vyplývající z plnění povinností uložených předběžným opatřením odpůrci stanoví soud, a to s přihlédnutím k jeho oprávněným zájmům.*“ Dané ustanovení zákonné ustanovení zakotvuje možnost soudu moderovat jak požadavky

⁶⁸ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 698.

⁶⁹ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 697.

⁷⁰ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 701–702.

navrhovatele, které učinil v návrhu, tak má dle mého reflektovat oprávněné zájmy odpůrce, ať už jde o jeho profesní povinnosti, anebo situace, kdy se kontaktu s navrhovatelem nelze vyvarovat zejména s ohledem na péči o dítě. Taková úprava omezení může být i dodatečná s ohledem na to, že až po nařízení dojde ke zjištění, že jsou narušeny oprávněné zájmy odpůrce. Samotné výjimky, mají-li být použity, musí být pečlivě zváženy tak, aby nemohly sloužit jako záminka styku s navrhovatelem, a měly by být již součástí výroku usnesení o nařízení předběžného opatření.^{71,72}

OSŘ v § 169 odst. 2 stanovuje, že usnesení, kterým se plně vyhovuje návrhu, nemusí být odůvodněna a nabízí se tedy, že usnesení dle § 400 a nasl. takové odůvodnění obsahovat nemusí. Předběžné opatření však představuje silný zásah do práv osoby, vůči níž působí. V tomto případě může jít o zásahy do ústavně zaručeného práva na nedotknutelnost obydlí nebo vlastnického práva.⁷³ Je tedy dobře, že Ústavní soud judikoval, že absence odůvodnění právě u předběžných opatření je porušením práva na spravedlivý proces, protože ač si je vědom existence § 169 odst. 2 OSŘ, pak odůvodnění má bránit libovůli soudu, kterou bez patřičného zdůvodnění není možno vyloučit, a také má zajistit přezkoumatelnost takového rozhodnutí. Jak stanovil Ústavní soud – sepsání pár vět, proč má soud tvrzení za osvědčená, nebude mít na délku řízení vliv.⁷⁴ Vykonatelnost takového rozhodnutí má pak stanovenou speciální úpravu k úpravě obecné dle § 171 OSŘ, protože § 407 ZŘS stručně říká, že rozhodnutí podle § 405 je vykonatelné vydáním. Pro odpůrce to má zásadní důsledky, protože okamžikem vydání se musí řídit povinnostmi a zákazy, které mu rozhodnutí stanovuje, a neučiní-li tak, je možné jejich respektování vynutit i proti jeho vůli.⁷⁵ Pokud došlo k nařízení předběžného opatření, soud do 3 dnů od vydání rozhodnutí zašle stejnopis účastníkům řízení. Mimo navrhovatele se stejnopis doručí také s návrhem na nařízení předběžného opatření. Soud prvního stupně pak musí zajistit neprodlený výkon tohoto rozhodnutí. Součástí provedení výkonu je výzva soudu vůči povinnému, aby specifikoval adresu pro doručování po dobu trvání předběžného opatření, případně si zvolil zástupce pro doručování. Pakliže by tak neučinil, bude poučen o doručování písemností ve formě uložení u soudu.⁷⁶

⁷¹ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 819.

⁷² SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s 819.

⁷³ Tamtéž s. 703.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV.ÚS 1554/08.

⁷⁵ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 706.

⁷⁶ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s 821-822.

4.6 Trvání předběžného opatření

Ve výroku usnesení soud určí dobu trvání předběžného opatření. Podle § 408 ZŘS to může být nejdéle na dobu 1 měsíce, a tak se zde uplatní § 57 odst. 1 OSŘ. Soud může ve výroku určit konec účinnosti předběžného opatření, pokud tak ale neučiní, nemá to žádné následky a trvá onen 1 měsíc. Uplynutím doby končí účinky předběžného opatření bez dalšího. To neplatí, pokud bylo předběžné opatření prodlouženo, přičemž prodlouženo může být nejdéle na 6 měsíců.⁷⁷ Zákon stanovuje, že vykonatelností rozhodnutí také nezaniká a ani se nezkracuje doba stanovená pro vykázání. Vykázání trvá podobu 10 dnů a nelze ani na žádost navrhovatele zkrátit. Pakliže bylo nařízeno vykázání a došlo k vykonatelnosti předběžného opatření, pak se trvání předběžného opatření prodlužuje o tu dobu vykázání, která dosud neuplynula. Nejdříve tedy uplyne policejní vykázání a až poté začíná plynout doba stanovená v rozhodnutí o předběžném opatření.

4.7 Náklady řízení

Ve výroku soud rozhodne i o náhradě nákladu řízení. Odborné názory na to, podle jakého pravidla se mají, či nemají náklady přiznávat, se různí. Zatímco Kovářová Kochová tvrdí, že náklady řízení se mají přiznávat podle pravidel § 23 a 24 ZŘS, Čuhelová zastává názor, že pravidlo podle § 23 ZŘS na řízení podle § 400 a násl. nedopadá a uplatní se § 151 odst. 1 OSŘ. Lavický a Trněná také zastávají názor, že § 23 na toto řízení nedopadá a souhlasně prohlašují, že se uplatní § 142 an. OSŘ. Dle mého je v tomto případě namístě postupovat podle § 142 OSŘ, tedy užít pravidla úspěchu ve věci. Podle mého názoru je tento postup správný, protože lze takto eliminovat případy, kdy navrhovatel zneužívá institutu předběžného opatření proti domácímu násilí. Konečně samy soudy podle tohoto pravidla postupují^{78,79,80,81,82}

⁷⁷ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 819.

⁷⁸ unesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 8. 2016, sp. zn. 21 Co 305/2016.

⁷⁹ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 704.

⁸⁰ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 819.

⁸¹ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 704.

4.8 Výkon rozhodnutí

Bylo-li vydáno rozhodnutí, kterým se návrhu vyhovuje, pak dle § 492 ZŘS soud prvního stupně zajistí za součinnosti Policie ČR jeho bezodkladný výkon. Jak už bylo řečeno u § 403 odst. 2 ve spojení s § 493, odpůrce má bezprostředně po výkonu rozhodnutí nárok na to vzít si ze společného obydlí věci osobní potřeby a spolu s tím i osobní cennosti a dokumenty.⁸³ S ohledem na zájem naplnění účelu předběžného opatření týkajícího se (tj. nevstupovat do obydlí) je na místě, aby byl odpůrce vyzván k vyzvednutí všech svých věcí, i těch, které slouží pro výkon povolání a podnikatelské činnosti.⁸⁴ Následně jsou odpůrci Policií ČR odebrány klíče od společného obydlí, vč. těch náhradních, aby mu bylo zamezeno k jakémukoliv vstupu do obydlí.⁸⁵

Soud po výkonu rozhodnutí musí být s odpůrcem dále v kontaktu, a to pro účely doručování písemností, které souvisejí s nařízeným předběžným opatřením.⁸⁶ Jelikož je společné obydlí zpravidla odpůrcovo bydliště, které je zároveň adresou pro doručování, vylučuje to doručování písemností v režimu § 46a OSŘ.⁸⁷ Proto jsou tři zákonem stanovené možnosti, které odpůrce má. Jednou z nich je využití datové schránky. Má-li odpůrce datovou schránku, pak mu soud má povinnost všechny písemnosti doručovat bez ohledu na místo jeho pobytu. Pokud ji však odpůrce nemá, musí soudu sdělit novou adresu, která bude sloužit pro doručování, případně si vybrat zástupce pro doručování v režimu § 46c OSŘ.⁸⁸

Vyzvání k poskytnutí adresy pro doručování písemností dochází podle § 485 ZŘS při provedení výkonu rozhodnutí, jde tedy o formu poučení ať už v písemné nebo listinné formě, která se potvrzuje zanesením v protokolu o provedeném výkonu. Takováto zákonná konstrukce je však podle mého zvláštní a není mi jasné, proč by tyto informace neměly být součástí samotného rozhodnutí, souhlasím zde s názorem Mackové a Muzikáře ohledně praktičností uvedení poučení již v samotném rozhodnutí.⁸⁹

⁸⁴ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 811.

⁸⁵ Tamtéž s. 810–811.

⁸⁶ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 812.

⁸⁷ Tamtéž s. 811.

⁸⁸ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 814.

⁸⁹ Tamtéž s. 814–815.

5. Odvolání

Proti rozhodnutí na vydání předběžného opatření je možné podat odvolání u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje, a pravidla pro podání se řídí §§ 201 a 202 OSŘ. Řízení je založeno na systému úplné apelace. Znamená to, že je možno předkládat tzv. nova. Odvolat se může také státní zastupitelství, které může samo podat návrh a do řízení vstoupit. Odvolání však musí podat před uplynutím lhůty pro jeho podání ostatním účastníkům.⁹⁰ Přípustnost podat odvolání se liší podle toho, zda návrhu bylo vyhověno, či nikoliv. Bylo-li návrhu na vydání předběžného opatření vyhověno, pak je k podání aktivně legitimován ten, do jehož práv bylo zasaženo, typicky tedy odpůrce.

Nebylo-li návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověno, tedy došlo zamítnutí anebo odmítnutí návrhu, pak je aktivně legitimován pouze navrhovatel. Odpůrci se v tomto případě ani nedoručuje, jak stanovuje § 76g OSŘ. Aktivně legitimovaná není ani osoba, vůči níž násilí směřuje, a zároveň není navrhovatelem, protože sama žádný návrh na vydání předběžného opatření nepodala. To však neznamená, že by daná osoba nemohla být skutečným terčem domácího násilí.⁹¹ V případě náležitostí odvolání platí úprava OSŘ, konkrétně § 205 odst. 1–3, neuvedení žádného odvolacího důvodu, a to ani po výzvě, však není překážka a odvolací soud se odvoláním přesto bude zabývat.

Odvolání musí být podle § 409 ZŘS, který upravuje odvolání v případě předběžného opatření proti domácímu násilí, podáno včas. Aby tomu tak bylo, musí být odvolání podáno ve lhůtě 15 dnů od doručení rozhodnutí, anebo alespoň dáno k poštovní přepravě. Následkem odvolání podaného opožděně je odmítnutí ve formě usnesení, a to podle § 208 odst. 1 OSŘ. V ustanovení § 409 odst. 1 i 2 nalezneme dvě lhůty. Jednu, která určuje, kdy má soud prvního stupně předložit věc soudu odvolacímu, a druhou, která ukládá odvolacímu soudu, dokdy má rozhodnout. V předchozí právní úpravě byla stanovena pouze jedna, a to lhůta pro rozhodnutí, která činila 15 dní, už chyběla ta, která by určila limit pro předložení věci odvolacímu soudu. V tomto došlo ke znatelnému zlepšení právní úpravy i přesto, že jsou lhůty pořádkové. S jejich nedodržením není spojována sankce, ovšem soudce se vystavuje kárnému postihu.⁹²

Není-li odvolání včasné, pak ho soud odmítne, je-li soudem prvního stupně posouzeno jako podané včas, pak výše uvedenou lhůtu 15 dnů soud využije k odstranění vad. Nemá-li

⁹⁰ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 709.

⁹¹ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 709.

⁹² LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 709.

odvolání vady, pak je předloženo odvolacímu soudu. Má-li odvolání vady a ty jsou takového charakteru, že je soud prvního stupně nedokáže odstranit, předloží věc odvolacímu soudu, jakmile uplyne lhůta pro odvolání.⁹³

V obou případech ale platí, že podal-li odvolání odpůrce proti rozhodnutí o nařízení předběžného opatření, musí soud prvního stupně zaslat ono odvolání k vyjádření navrhovateli. Až poté může odvolání předložit odvolacímu soudu.⁹⁴

5.1 Řízení před odvolacím soudem

Jak již bylo výše zmíněno, odvolací řízení je založeno na systému úplné apelace, a tak může odvolatel navrhopat nové skutečnosti a důkazy, stanoví tak i § 28 ZŘS odst. 1. Novými skutečnostmi však rozumíme pouze ty, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, ačkoliv již existovaly.⁹⁵ Soud pak k takovým novým skutečnostem a důkazům přihlédne, vyplývají-li z obsahu spisu. Není však vyloučena situace, že bude odvolací soud přezkoumávat podané odvolání nad rámec podání. Odvolací soud tak může učinit, jsou-li zde dány důvody, které takový postup opodstatňují.^{96,97} S tímto závěrem se však neztotožňuje Nejvyšší soud, který ve svém stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia zastává názor, že odvolání má pouze přezkumnou funkci, kdy odvolací soud pouze posuzuje věcnou správnost původního rozhodnutí za užití těch důkazů, které měl k dispozici soud prvního stupně. Jako argument pro čistě přezkumný charakter odvolání pak Nejvyšší soud považuje také krátce stanovené lhůty pro rozhodnutí. S tímto se nemohu ztotožnit a názor prezentovaný Svobodou podle mého názoru lépe vystihuje smysl a účel odvolání v případech předběžného opatření dle ZŘS.⁹⁸ Tím mám na mysli zejména rychlou reakci na akutní nebezpečí a zároveň dostatečné poznání skutečného stavu pro zachování zásad spravedlivého procesu. K tomuto názoru se přikláním také proto, že jde o samostatné a v zásadě konečné řízení, protože zákon žádné další řízení ve věci samé nepředpokládá.⁹⁹ Užití nových skutečností a důkazů však není bezbřehé, platí zde ale omezení, že skutečnosti, které v předchozím řízení uplatněny nebyly, musely v době původního

⁹³ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 709–710.

⁹⁴ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s 824–825.

⁹⁵ § 28 ZŘS

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3986/16.

⁹⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 24 Cdo 266/2022.

⁹⁸ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. Cpjn 202/2016.

⁹⁹ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 709–710.

rozhodnutí existovat. Toto pravidlo vychází z ustanovení § 75c odst. 4 OSŘ, podle kterého „Pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně“.¹⁰⁰ V odvolacím řízení tedy nelze uplatňovat skutečnosti, které se staly až po vyhlášení usnesení, proti kterému směřuje odvolání, protože odvolací řízení ve věcech domácího násilí není řízením meritorním, což plyne i z usnesení Ústavního soudu „Pro rozhodování o návrhu na předběžné opatření je rozhodující stav v době vydání rozhodnutí soudu prvního stupně. V průběhu odvolacího řízení tak účastníci řízení nemohou uvádět žádné nové skutečnosti nebo důkazy a není vedeno běžné řízení, v němž by soud umožňoval sporným stranám vznášet postupně protiargumenty“.¹⁰¹ Došlo-li k novým skutečnostem po vydání rozhodnutí, pak může jít odpůrce cestou návrhu na zrušení nařízeného předběžného opatření, případně mohou být tyto skutečnosti důvodem pro neprodloužení předběžného opatření, resp. zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření. Pro navrhovatele mohou tyto skutečnosti zakládat pohnutku pro podání nového návrhu na nařízení předběžného opatření. V otázce nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení dle ZŘS je patrná značná odlišnost od úpravy v OSŘ. V odvolacím řízení u předběžného opatření dle OSŘ nemohou být v odvolacím řízení předkládány nové skutečnosti a důkazy, a to s ohledem na judikaturu Nejvyššího soudu, ale i soudu Ústavního. Ústavní soud totiž již v roce 2009 rozhodl, že uvádění nových skutečností a důkazů v odvolacím řízení je popřením smyslu předběžného opatření co do jeho intencionální efektivity.¹⁰² Shodně Ústavní soud situaci posoudil v usnesení ze dne 14. 3. 2013, kde aproboval postup vrchního soudu „vrchní soud....může přezkoumat pouze důvody, které vedly soud prvního stupně k vyhovění návrhu, přičemž vychází z obsahu spisu, jaký zde byl k datu vydání napadeného usnesení. Uvedený výklad je v souladu s názory právní teorie i ustálené soudní praxe, jež byla aprobována Ústavním soudem“.¹⁰³ Konečně shodný názor zastává také Nejvyšší soud.¹⁰⁴ Mimo problematiku nových skutečností a důkazů nalezneme rozdíl mezi úpravou v ZŘS a OSŘ také v nárocích na přesné určení odvolacího důvodu. V případě úpravy ZŘS je odvolání přezkoumatelné i v případě, kdy tento není uplatněn. Dané pravidlo vychází z § 28 odst. 3 ZŘS. Mimo daného paragrafu si také myslím, že jde o správný praktický důsledek vyšetřovací zásady, která má zajistit hlubší poznání skutečného skutkového stavu věci.

¹⁰⁰ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s 824–825.

¹⁰¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 2485/12.

¹⁰² usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 163/09.

¹⁰³ usnesení Ústavního soudu ze dne 14.3. 2013, sp. zn. I. ÚS 659/13.

¹⁰⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. Cpjn 202/2016.

Uzavřel bych, že v případě předběžného opatření ve věcech proti domácímu násilí dle ZŘS je podle mého názoru pochopitelné, že odvolací soud k novým skutečnostem a důkazům přihlédne, třeba i nad rámec podání, a to proto, že zde není vyhrazen prostor v následném řízení ve věci samé. Proto se domnívám, že tento přístup dokáže v co nejvyšší míře zajistit poznání skutečného stavu věci. Naproti tomu jiná předběžná opatření, po kterých následuje řízení ve věci samé nemusí disponovat takovou mírou obrany, neboť právě řízení ve věci samé slouží k tomu, aby došlo k provedení obšírného dokazování.

§ 214 odst. 2 písm. c) OSŘ říká, že „*Jednání není třeba nařizovat, jestliže ... odvolání směřuje proti usnesení soudu prvního stupně, jimž bylo rozhodnuto o předběžném opatření, nebo jinému usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci samé*“. Odvolací soud tak řízení nařídít může, ale vzhledem k velmi krátké lhůtě sedmi dnů pro vydání rozhodnutí k tomu zřejmě nepřistoupí, byť by přicházela v úvahu varianta, že nařízení jednání soud s ohledem na věc považuje za potřebné, s tímto vědomím překročí pořádkovou lhůtu a vystaví se nebezpečí kárného postihu.¹⁰⁵ Odvolací soud po posouzení věci potvrdí rozhodnutí soudu prvního stupně, a to podle § 219 OSŘ, anebo jej změní nebo zruší podle §§ 219a a 220 OSŘ. Dovolání ani žaloba na obnovu řízení nejsou přípustné, protože řízení nenalezneme v taxativním výčtu § 30 odst. 1 ZŘS a 228 odst. 1 OSŘ a také § 238 OSŘ vylučuje přípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžných opatřeních. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, jehož účelem je zodpovězení hmotněprávní anebo procesněprávní otázky, kterou mohlo založit nesprávné právní posouzení. To ale není případ posuzování rozhodnutí o předběžném opatření ve věci domácího násilí. Zde dochází ke sporům týkajícím se skutkových zjištění, která soud provedl. Z podstaty účelu dovolání tak tento mimořádný opravný prostředek nelze využít jako obranu proti rozhodnutí předběžném opatření.

¹⁰⁵ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 709–710.

6. Prodloužení trvání předběžného opatření

Mohou nastat případy, kdy zákonný limit pro trvání předběžného opatření v délce jednoho měsíce nebude dostatečný a situace odůvodňující nařízení předběžného opatření bude trvat. Zákon ve svém § 410 ZŘS proto nabízí možnost prodloužení původně nařízeného předběžného opatření. Maximální možná doba trvání předběžného opatření činí podle § 413 ZŘS 6 měsíců. Vzhledem k tomu, že jakékoliv prodloužení předběžného opatření znamená pro odpůrce silný zásah do jeho práv, mělo by se prodloužení aplikovat spíše opakovaně na kratší dobu, aby v pravidelných intervalech docházelo ke zkoumání, zda je nutné oběť stále chránit prostřednictvím předběžného opatření.¹⁰⁶

K podání návrhu na prodloužení trvání předběžného opatření je aktivně legitimován navrhovatel, ten musí návrh podat ještě za trvání původního předběžného opatření. Návrh musí obsahovat obecné náležitosti, tedy kterému soudu je návrh určen, kdo jej činí, v jaké věci a čeho se domáhá.¹⁰⁷ Především by měl navrhovatel vylíčit důvody, které ho k podání návrhu vedou, zda nebezpečí hrozí, nebo se zintenzivnilo a podložit svá tvrzení důkazy. Vhodné je také uvést důvody, proč se situace nezlepšila a proč je stále třeba využívat institutu ochrany, která má z podstaty věci dočasnou povahu.¹⁰⁸ O délce prodloužení rozhoduje soud samostatně, ale byť to není zákonem vyžadováno, je vhodné do návrhu vložit také informaci, o jak velký časový úsek by bylo vhodné předběžné opatření prodloužit. Již podáním návrhu dochází k prodloužení trvání předběžného opatření, a to přinejmenším do doby, než soud o návrhu rozhodne. Bohužel, k takovému prodloužení dojde i u zjevně bezdůvodného podání a soud by měl takový návrh v co nejkratší době zamítnout.

Pro navrhovatele je nejvýhodnější podat návrh na prodloužení trvání předběžného opatření těsně před uplynutím doby trvání původního předběžného opatření. Jakmile je návrh podán, měl by o tom soud informovat odpůrce ať už formálně, nebo neformálně. Zákon to sice nestanoví, ale může se stát, že se odpůrce dostaví do místa, z kterého byl předběžným opatřením vykázán, aniž by věděl o podání takového návrhu. Ve spojení s automatickou prolongací trvání předběžného opatření po podání návrhu se může odpůrce vystavit hrozbě trestního stíhání pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí.¹⁰⁹ Tento trestný čin podle § 337 odst. 2 zák. č.

¹⁰⁶ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s 826–827.

¹⁰⁷ LAVICKÝ, Petr. In: ČUHELOVÁ, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 712.

¹⁰⁸ SVOBODA, Karel. In: TRNĚNÁ, Klára. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s 827.

¹⁰⁹ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 714–716.

40/2009 Sb., trestní zákoník spáchá ten, „*kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil vykazání provedené podle jiného právního předpisu nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj nebo povinnost zdržet se styku s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.*“ Okresní soud v Táboře k odsuzujícímu rozsudku přistoupil u obviněného, který telefonicky kontaktoval bývalou družku a poté dvakrát vnikl do domu družky, ačkoliv již dříve bylo nařízeno vykazání a předběžné opatření ve věci ochrany domácího násilí, kterým obviněnému bylo uloženo, aby se nezdržoval a nevstupoval do společného obydlí s navrhovatelkou a do bezprostředního okolí do vzdálenosti 200 metrů a aby se zdržel setkávání a nežádoucího sledování navrhovatelky. K takovému rozhodnutí soud dospěl proto, protože navrhovatelka podala návrh na prodloužení předběžného opatření ve věci domácího násilí a došlo tak k zákonné prolongaci.¹¹⁰ Nevyrozumění odpůrce o tom, že bylo předběžné opatření prodlouženo, považuji za velký nedostatek právní úpravy a konkrétně § 410 ZŘS by měl obsahovat poučovací povinnost. Tato by měla být ve formě, která poskytuje zpravidla nejrychlejší způsob komunikace, tedy telefonním hovorem, elektronickou komunikací či skrze datovou schránku. Jakmile je podán návrh na prodloužení trvání předběžného opatření, soud by měl zvažovat proporcionalitu práva na ochranu navrhovatele a právo být slyšen, kterým disponuje odpůrce. V dosavadním řízení totiž soud zpravidla nebyl s odpůrcem v osobním styku.¹¹¹ Pakliže se soud rozhodne, že návrh nebude zamítnut zejména pro bezdůvodnost návrhu nebo řízení nebude zastaveno pro nedostatek podmínek řízení nebo zpětvzetí návrhu¹¹², může dle § 411 nařídit jednání, přičemž z dikce ustanovení plyne, že soud k tomu povinen není, ale lze soudit, že je nařízení žádoucí s ohledem na výše uvedený atribut odpůrcova práva na spravedlivý proces, konkrétně práva být slyšen.¹¹³ Pokud by tak soud neučinil, jistě je na místě, aby se k důvodům nenařízení jednání v odůvodnění obsírně vyjádřil. Městský soud v Praze stanovil, že předběžné opatření na ochranu před domácím násilím je „*výjimečný způsob dočasného řešení vztahů mezi účastníky, tím spíše to platí pro rozhodnutí o prodloužení jeho trvání.*“¹¹⁴ Rozhodne-li se soud takové jednání nařídit, pak strany informuje formou předvolání, které musí být učiněno nejméně 3 dny před jednáním. Z tak krátké lhůty

¹¹⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2020, sp. zn. 4 Tdo 295/2020.

¹¹² Tamtéž a MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 716–717.

¹¹³ SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, s. 826–827.

¹¹⁴ usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 12. 2013, sp. zn. 20 Co 292/2012.

pro přípravu k jednání plyne záměr zákonodárce zhlédnout obě strany a zjistit tvrzenou nebezpečnost odpůrce.

Vzhledem k tomu, že předběžné opatření stále trvá, musí soud vážít také další aspekty mimo tvrzenou trvající nebezpečnost odpůrce. Těmi mohou být majetkové vztahy k bydlišti, do něhož je předběžným opatřením zakázáno vstupovat, osobní a další poměry navrhovatele a odpůrce. Předběžné opatření má i přes možnost prodloužení jeho trvání dočasný charakter, proto, pakliže je odpůrce výlučným vlastníkem společného obydlí, měl by navrhovatel prokázat trvající nutnost odpůrci ve vstupu do takového obydlí dále bránit a tím do jeho vlastnického práva zasahovat. Grygar se domnívá, že v takových případech by se předběžné opatření nemělo dále prodloužovat a s tímto názorem se ztotožňuji, protože neuvede-li navrhovatel důvody hodné zvláštního zřetele, které bránily v opuštění obydlí po dobu trvání původního předběžného opatření, dochází k zásahům do práv odpůrce. Avšak uvede-li navrhovatel vážné důvody, pro které opuštění obydlí nebylo možné, může být dán prostor pro opravdu odůvodněné případy, kdy zájem na ochraně navrhovatele převyší zájem na ochraně vlastnického práva. Naproti tomu Svoboda je v této problematice dle mého názoru až příliš striktní a rozumím tomu tak, že prodloužení trvání předběžného opatření vylučuje. Domnívám se, že tvrzení, že předběžné opatření slouží k ochraně života, zdraví a důstojnosti, ale nikoliv k ochraně práva bydlení v případech, kdy navrhovatel nemá k bydlení žádný právní vztah, je s ohledem na jedinečnost jednotlivých případů nesprávné.¹¹⁵ Souhlasím, že si má být navrhovatel takové možnosti vědom a navrhovatel sám by měl dobu, po kterou předběžné opatření trvá, věnovat tomu, aby zvýšil svou vlastní nezávislost na odpůrci. Takovým krokem k nezávislosti je nalezení si bydlení bez majetkové účasti odpůrce. Také si ovšem uvědomuji, že takové řešení nedopadá na všechny životní situace, čímž mám na mysli případy, kdy je ve společném obydlí vychováváno dítě, anebo je navrhovatel osoba se specifickými potřebami. I takové případy lze zařadit pod „*další rozhodné okolnosti*“, které nalezneme v odst. 2 § 411 ZŘS.¹¹⁶

§ 412 odst. 2 ZŘS pak soudu ukládá, aby dobu trvání předběžného opatření prodloužil pouze na nezbytně nutnou dobu. Jak jsem již zmiňoval výše, je příhodnější předběžné opatření prodloužit spíše vícekrát a na kratší dobu, přičemž bude soud v každém jednotlivém případě hodnotit, zda trvají podmínky, pro které by mělo být předběžné opatření prodlouženo, a tím určitým způsobem balancovat práva navrhovatele a odpůrce, než prodloužit jednou na delší

¹¹⁵ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 204–208.

¹¹⁶ Tamtéž a MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 718–719.

dobu a vystavit se riziku, že v průběhu trvání ztratí předběžné opatření své opodstatnění a zůstane pouze zásah do odpůrcových práv.

Soud by měl po podání návrhu na prodloužení trvání předběžného opatření rozhodovat bezodkladně právě s ohledem na trvajících zásahy do práv odpůrce. Zákon ve svém § 412 ZŘS pro rozhodnutí stanoví lhůtu v délce 2 měsíců od podání takového návrhu. Opět jde o lhůtu pořádkovou, nejsou tak s jejím překročením spojovány žádné negativní důsledky, pouze se soudce vystavuje nebezpečí kárného postihu. Ten by mohl přicházet v úvahu, nastala-li by nějaká negativní okolnost, ke které by nedošlo, rozhodl-li by soud včas. Konečně soud by měl, opět s ohledem na nález Ústavního soudu, usnesení odůvodnit a předejít důvody, které jej k rozhodnutí vedly, a vzhledem k tomu, že tímto usnesením řízení končí také rozhodnout o nákladech řízení. Opět se zde uplatní zásada úspěchu ve věci podle § 142 OSŘ.¹¹⁷

¹¹⁷ Tamtéž.

7. Zánik a zrušení předběžného opatření

7.1 Zánik předběžného opatření

Bylo-li předběžné opatření proti domácímu násilí nařízeno, případně posléze prodlouženo, jeho trvání je omezeno dobou, na kterou jej soud nařídil. Uplyne-li doba, na kterou bylo předběžné opatření nařízeno, pak zaniká ze zákona. Typicky tedy uplynutím 1 měsíce, uplynutím doby, na kterou bylo předběžné opatření prodlouženo, nejpozději však podle § 413 ZŘS uplynutím 6 měsíců od jeho vykonatelnosti (resp. jeho vydání). Zde bych chtěl připomenout již výše řečené, tedy, že tato doba trvání předběžného opatření počíná běžet až poté, co uplyne doba stanovená pro vykázání.

Oproti předchozí právní úpravě, která byla v OSŘ, došlo ke zkrácení maximální doby trvání předběžného opatření na polovinu.¹¹⁸ Podle důvodové zprávy k ZŘS je doba šesti měsíců konečná a nepřekročitelná, to znamená, že stanoví-li soud v rozhodnutí dobu trvání delší, pak uplynutím šesti měsíců zaniká ze zákona.

Tady vyvstává problém, na kterém se ani autoři jednoznačně neshodnou. Pokud k zániku předběžného opatření dojde, může návrhatel podat nový návrh na nařízení předběžného opatření? Nebyla uplynutím doby původního předběžného opatření založena překážka rei iudicatae? Jirsa tvrdí, že tvrdí-li návrhatel v novém návrhu na nařízení předběžného opatření totožné skutečnosti, pak by měl soud zhodnotit, zda řízení nezastaví právě pro překážku rei iudicatae. Naproti tomu Svoboda tvrdí, že usnesení, kterým se nařizuje předběžné opatření, nespadá mezi rozhodnutí meritorní, a tak ze své podstaty nezakládá překážku rei iudicatae. Domnívám se, že je nutné, aby soud v každém případě rozhodoval s přihlédnutím ke specifikům konkrétního případu, protože to, že předběžné opatření zaniklo a nebylo nařízeno opětovně z důvodu zlepšení situace, neznamená, že se situace nemůže totožným způsobem opakovat v budoucnu. Co však shodné nebude, je časový interval trvání domácího násilí. Tento nebude korespondovat s původním. I proto se přikláním k variantě, že nedojde k naplnění překážky rei iudicatae Soud by měl brát v potaz třeba i to, jak dávno původní předběžné opatření zaniklo nebo jaký je úmysl návrhatele.¹¹⁹ Naopak, jak podle mého správně tvrdí Grygar, pokud návrhatel tvrdí nové skutečnosti, které ale záměrně neuvedl v předchozím návrhu a nechával si je, jak trefně poznamenává jako „střelivo do

¹¹⁸ GRIVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 701–702.

¹¹⁹ Tamtéž.

zálohy“, pak ani tvrzení takových na oko nových skutečností, které ale mají přímou paralelu pro jiné časové období, nemohou obstát a § 159a odst. 4 OSŘ na tento případ dopadne.¹²⁰

Konečně se zánikem předběžného opatření musí navrhovatel umožnit odpůrci plný výkon jeho práv. To znamená umožnit mu do obydlí vstupovat a jinak jej užívat. Nejvyšší soud totiž judikoval, že pokud by tak neučinil, popř. by odpůrci (oprávněné osobě) ve výkonu jeho práv bránil, pak by se mohl dopouštět trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru.

7.2 Zrušení předběžného opatření

Zákon ve svém § 414 umožňuje podat soudu návrh na zrušení předběžného opatření. Z toho, že je třeba návrhu, lze dojít ke dvěma závěrům. Soud nemůže své předběžné opatření v případech domácího násilí zrušit jako v případě obecné úpravy předběžného opatření v § 77 odst. 2 OSŘ, podle které soud zruší předběžné opatření, pokud důvody, pro které bylo nařízeno, pominuly. Ustanovení § 414 ZŘS je tak speciální vůči úpravě v OSŘ.¹²¹ Okruh aktivně legitimovaných osob zákon nestanovuje, Macková však dovozuje, že možnost podat návrh mají osoby z původního okruhu účastníků.¹²² Ustanovení § 414 ZŘS ve svém druhém odstavci stanovuje, že ustanovení §§ 411 a 412 odst. 1 platí obdobně. Z tohoto plyne, že soud nařídí jednání a podobně jako u rozhodování o prodloužení trvání předběžného opatření i zde soud musí zjišťovat předně, zda stále k násilí dochází nebo se situace uklidnila, jaké jsou majetkové poměry účastníků, případně zda probíhají mezi účastníky nějaká další řízení anebo existují nějaké jiné okolnosti důležité pro rozhodnutí. Dojde-li soud k závěru, že stav ohrožení trvá, pak návrh na zrušení předběžného opatření zamítne, v opačném případě návrhu vyhoví. Pokud nebyly podmínky v §§ 411 a 412 odst. 1 splněny, není to důvod pro zrušení předběžného opatření, ale jde o důvod, pro který dojde k neprodloužení.¹²³

Zamítne-li soud návrh na zrušení předběžného opatření, zákon umožní navrhovateli podat návrh opětovně až po uplynutí 3 měsíců od právní moci zamítavého rozhodnutí. Účel takové úpravy je na jednu stranu zřejmý, tedy zabránit zřejmě šikanózním návrhům, na druhou

¹²⁰ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 723.

¹²¹ LAVICKÝ, Petr. In: Čuhelová, Kateřina. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 724.

¹²² MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 725.

¹²³ MACKOVÁ, Alena. In: GRYGAR, Jiří. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 725.

stranu se ale domnívám, že 3 měsíce jsou příliš dlouhá doba, která nemůže v žádném případě reflektovat případnou změnu situace. Ostatně zde se dostáváme k problému se specialitou ustanovení § 414 ZŘS vůči § 77 odst. 2 OSŘ. Pakliže došlo k zamítnutí návrhu na zrušení předběžného opatření a následně došlo ke změně situace, která by odůvodňovala jeho zrušení, sám původní navrhovatel je vyloučen z možnosti podat návrh opětovně. Domnívám se, že by i soud měl disponovat právem zrušit předběžné opatření, pokud pominou důvody, pro které bylo nařízeno. Grygar považuje § 414 ZŘS za legislativní nedostatek bránící v pružné reakci na změny stavu a nelze než souhlasit.

8. Domácí násilí a předběžné opatření v ČR

V poslední kapitole této práce bych se rád zaměřil na reálnou četnost institutu vykázání a množství podání návrhů na předběžné opatření v případech domácího násilí v České republice. V první kapitole jsem naznačil, jak moc využívaným institutem je policejní vykázání spolu s následnou pomocí ze strany odborníků z intervenčních center. Za cíl jsem si vytyčil zjistit, zda došlo během pandemie viru SARS-CoV-2 ke změně trendu v počtech vykázanych osob a množství podaných návrhů na vydání předběžného opatření.

K zodpovězení těchto otázek jsem, jak bylo uvedeno výše, využil dat, která mi poskytla Policie ČR, závěrečné zprávy od Asociace pracovníků intervenčních center (dále jen APIC) a Ministerstvo spravedlnosti ČR. Policie ČR předložila jiná čísla, než kterými disponují jednotlivé organizace, nicméně právě skutečnost, že jsem osobně Policii ČR kontaktoval a žádal nejaktuálnější data, kterými disponují, nemám důvod se domnívat, že tomu tak není. Pro přesnost tak níže uvedená data o celkovém počtu vykázání vychází z dat Policie ČR, věkové rozložení rovněž a data vycházející z činností intervenčních center ze statistických údajů APIC. Počty o celkovém nápadu pak vychází z Výkazu o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů, přičemž předběžná opatření ve věci ochrany před domácím násilím se evidují samostatně. Podle dat Policie ČR došlo v roce 2019 ke 1 268 případům vykázání násilné osoby ze společného obydlí. Statistika APIC se od dat poskytnutých Policií ČR liší, rozhodl jsem se tedy nahlédnout do statistiky neziskové organizace Bílý kruh bezpečí, která se věnuje pomoci obětem a osobám ohroženým domácím násilím. V jejich statistice nalezneme stejný počet osob jako ve statistice APIC, tedy 1 256 vykázanych osob. Statistiky Bílého kruhu bezpečí nicméně upozorňují, že ve Středočeském kraji nedisponují úplnými daty, a tak lze předpokládat, že statistika Policie ČR je v tomto kompletní, resp. úplná, a proto v počtech osob pracuji se statistikami Policie. V roce došlo k 1 221 případům vykázání osoby mužského pohlaví a pouze 47 osob pohlaví ženského. Z celkového počtu 1 268 osob byla převážná část vykázanych z věkové skupiny 18–64 let, za touto skupinou následovala skupina 65 + s počtem 32 vykázanych osob a také mladistvý 15–17 let o celkovém počtu 7 osob. I přes mírnou odchylku v počtech vykázanych osob bych chtěl doplnit, že Policie ČR jako ohrožené osoby označila v tomto roce 160 mužů, 1 245 žen a 671 nezletilých dětí a celkem šlo o 1 251 dětí v 676 domácnostech, ve kterých došlo k vykázání násilné osoby. Jak jsem zmínil v práci výše, intervenční centra do 48 hodin od doručení úředního záznamu o vykázání osloví osobu ohroženou a nabídnou jí navazující sociální pomoc. V roce 2019 takto nabízenou pomoc využilo 1509 osob, naopak 648 osob nabídku intervenčního centra nevyužilo. Pokud jde o

návrhy na předběžná opatření v roce 2019, čerpám ze statistiky Infodesk, kterou lze nalézt na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR. Podíváme-li se na sledované období od 1. 1. 2019 do 31. 12. 2019, pak zjistíme, že celkový nápad k soudu činil 758 návrhů na nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, z toho nejvíce v Jihočeském kraji (165), Moravskoslezském kraji (140), který následoval Středočeský kraj a hlavní město Praha. V roce 2019 bylo celkem vyřízeno 770 takových podání, přičemž je nutné započítat také podání, která napadla koncem předcházejícího roku (celkem 36).¹²⁴

Rok 2020 byl spojen s příchodem nákazy COVID-19 a častěji než v roce 2019 byli partneři, rodiny, ale i senioři nuceni být doma. Již během druhé poloviny roku 2020 se v médiích začaly objevovat články o rostoucím násilí v domácnostech. Neziskové organizace mnohdy hovořily o až 50 % nárůstu domácího násilí. Budu-li čerpat z dostupných dat, v roce 2020 Policie ČR evidovala 1 186 vykázaní násilné osoby ze společného obydlí. Z celkového počtu šlo o 1 138 mužů, 51 žen. Podobně jako v roce 2019 spadala většina vykázaných osob do věkové kategorie 18–64 let, o něco více stoupl počet osob ve věkové kategorii 65 + na číslo 45 osob a i v roce 2020 došlo k vykázaní mladistvého ve věku 15 – 17 let, nicméně v menším počtu 3 vykázaní. Jde-li o množství ohrožených osob, které za tyto Policie ČR označila, došlo k poklesu u žen i dětí, naopak bylo ohroženo o 26 mužů více než v roce 2019. Během sledovaného období bylo vykázaním zasaženo 610 domácností, ve kterých žilo 1 131 dětí. Jde-li o nabídku následné pomoci, pak 1 444 oslovených osob pomoci využilo a 480 osob nabídky nevyužilo. Intervenční centra poskytují také již výše zmíněnou pomoc v nízkoprahovém režimu. Zde došlo k drobnému nárůstu oproti roku 2019, konkrétně šlo o 90 žen, které se v rámci nízkoprahových kontaktů obrátilo na intervenční centra při celkovém počtu 5 973 žen a o 41 více dětí při celkovém počtu 510 dětí. Pokud jde o předběžná opatření, pak došlo k celkem 707 podání, přičemž nejvíce jich bylo rovněž v Jihomoravském kraji (129), Moravskoslezském kraji (128) a ve Středočeském kraji (118).¹²⁵

Pandemie nemoci COVID-19 dále pokračovala v roce 2021, policie evidovala 971 vykázaní násilných osob ze společného obydlí. V tomto roce statistice vykázaných opět dominovali muži v celkovém počtu 939 vykázaných, naproti tomu žen bylo pouze 32.

¹²⁴Výkaz o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů [online]. 20. 1. 2020 [cit. 4. 12. 2022]. Dostupné z:

https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1590172&id4=html&id5=163bb31525bff34cab9950a5e33ab69d&id6=null

¹²⁵ Výkaz o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů [online]., 25. 1. 2021 [cit. 6. 12. 2022]. Dostupné z:

https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1771483&id4=html&id5=6a60f0ef3a3d0f86e14c758dc21cd91f&id6=null

Z hlediska věkové kategorie došlo opět k mírnému nárůstu ve věkové kategorii 65 +, nicméně dominance dospělých ve věku 18 a 64 let zůstala zachována. Opět byli vykázaní také mladiství ve věku 15–17 let, a to shodně 3 osoby. Mezi ohrožené osoby Policie ČR označila celkem 1 697 osob, přičemž oproti roku 2020 došlo ve všech třech kategoriích (muž/žena/dítě) k poklesu. K poklesu došlo také u pomoci v nízkoprahovém režimu u mužů i žen, naopak oproti roku 2020 došlo k nárůstu počtu dětí, které vyhledaly pomoc intervenčních center. 979 v roce 2021 oproti 510 dětí v roce 2020 bylo násilnému chování přítomno, případně mu bylo vystaveno. Soudy v roce 2021 zaznamenaly nápad menší než v předcházejících letech a s celkovým počtem 677 podání za sledované období od 1. 1. 2021 do 31. 12. 2021 pokračoval klesající trend v množství návrhů na nařízení předběžného opatření a s tím spojený pokles podání, kterým bylo vyhověno od 364 v roce 2019, přes 346 v roce 2020 až k 310 v roce 2021 počet zamítnutí návrhu zůstává po všechny 3 roky konstantní s minimálními odchylkami.¹²⁶ Rozhodl jsem se do této kapitoly nezahrnovat rok 2022 z toho důvodu, že stále nedisponujeme konečnými daty, tím spíše proto, že se výstupy o vykázaných liší.

Měl-li bych odpovědět na otázku, zda došlo ke změně trendu v počtech vykázaných osob a nařízených předběžných opatřeních během pandemie nemoci COVID-19, pak si myslím, že z výše uvedených dat je zjevný sestupný trend jak v počtu vykázaných, tak v počtu celkového nápadu podání na soudy. Znamená to však, že během pandemie nedošlo ke zhoršení domácího násilí? To říci nemohu, protože odhalení domácího násilí je obtížné pro jeho neveřejnost a velké množství proměnných, ať už jde o vztahy v rodině, přítomnost dětí a další vlivy. S určitostí lze pouze říci, že pandemie nemoci COVID-19 neměla za následek jak zvýšenou činnost justice, tak intervenčních center či Policie ČR.^{127,128}

¹²⁶ *Výkaz o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů* [online].,

18. 1. 2021 [cit. 9. 12. 2022]. Dostupné z:

https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1915951&id4=html&id5=fab9469a038488ffcd87de347be2c769&id6=null

¹²⁷ Statistická data poskytla Asociace pracovníků intervenčních center ČR, z. s.

¹²⁸ Statistická data poskytla Policie ČR.

Závěr

Tato diplomová práce pojednávala o společenském fenoménu, který se dosud bohužel nepodařilo plně vymýtit, ale právní úprava má za cíl jeho negativní důsledky minimalizovat. Jedním z cílů práce byla analýza právní úpravy a doprovodné judikatury předběžných opatření ve věci domácího násilí. Deskriptivní metodou jsem rozebral a poté analyzoval právní úpravu v ZŘS, jakož i v OSŘ a dalších souvisejících předpisech včetně předpisů veřejnoprávních. Ve sporných případech jsem navrhl řešení de lege ferenda, případně, pakliže se názory na výklad či postup v daném případě liší, uvedl, na základě jakého důvodu se přikláním k tomu či onomu názoru.

V prvních dvou kapitolách práce jsem se zaměřil na zásadní informace o domácím násilí, zejména pak na jeho druhy a projevy v naší společnosti. Kromě obecných znaků domácího násilí a stalkingu jsem analyzoval fungování tzv. intervenčních center, která jsou podstatná zejména v akutní fázi konfliktu, přičemž dokáží ohrožené osobě zajistit nezbytnou psychologickou či právní pomoc. Předestřou ohroženým osobám možnosti a poskytují podporu za účelem odstranění nežádoucího stavu.

Veřejnoprávní ochranu a její aspekty jsem krátce zmínil v třetí kapitole práce, přičemž jsem se zaměřil na to, zda existuje konflikt mezi soukromoprávní a veřejnoprávní úpravou předběžných opatření v případech domácího násilí. Závěrem je zjištění, že se tato předběžná opatření nevyklučují a spíše než to, že se navzájem doplňují.

Zbývající kapitoly se věnuje právní úpravě předběžného opatření ve věcech domácího násilí dle ZŘS.

Na základě provedené analýzy mohu konstatovat, že česká právní úprava předběžného opatření nepostrádá smysluplnost a srozumitelnost pro adresáta normy. Zároveň tvoří spolu s instituty vykazání a činností intervenčních center komplexní systém ochrany, o jehož efektivitě nemám důvod pochybovat. Kladně hodnotím vyšetřovací zásadu, která řízení o předběžném opatření ve věci domácího násilí ovládá, a s tím také krátké lhůty jak pro soud, tak pro účastníky, které mají zajistit vysokou efektivitu a včasnost zásahu proti nežádoucímu chování. Důležitým aspektem úpravy je také široký rozsah aktivně legitimovaných osob. Je správné, že zákonodárce nezůstal u hmotněprávního pojmu rodinná domácnost, ale skrze § 3021 občanského zákoníku včlenil mezi osoby, které mohou brojit proti nežádoucímu chování, také registrované partnery. Ruku v ruce s úpravou místní příslušnosti se domnívám, že je institut předběžného opatření ve věcech domácího násilí otevřeným a dostupným nástrojem pro všechny, kteří se s agresí vůči své osobě setkávají.

Druhým cílem práce bylo zjistit, zda a případně jak moc ovlivnila celosvětová pandemie viru SARS-CoV-2 množství případů vykazání a množství podání na nařízení předběžného opatření ve věcech domácího násilí. Na základě vyžádaných dat od zainteresovaných subjektů jsem v práci došel k závěru, že množství případů se během pandemie žádným způsobem nenavýšilo, což jde proti veřejně dostupným článkům na internetových stránkách z předmětné doby. Musím konstatovat, že ačkoliv data hovoří tak, že k nárůstu nedošlo, je třeba vzít v potaz realitu domácího násilí, o které se zmiňuji zejména v první kapitole, tedy, že domácí násilí je činěno ve skrytu soukromí a způsob, zda a jakým způsobem se ohrožená osoba k situaci postaví, je ovlivněn mnoha proměnnými.

Závěrem bych rád dodal, že trend, který je úpravou v ZŘS nastaven, je podle mého správný a efektivní a tvoří spolu s dalšími subjekty silný nástroj obrany pro všechny ohrožené osoby.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy a související dokumenty

- Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 273/2008 Sb., Zákon o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 135/2006 Sb., Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
- Zákon č. 209/1997 Sb., Zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Doporučení Rady Evropy E (85) 4 ze dne 26. 3. 1985, o násilí v rodině.

Monografie a komentářová literatura

- SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka: Slovník filosofických pojmů*. 7. vydání. Praha: Vyšehrad, 2019, 368 s.
- VOŇKOVÁ, Jiřina a SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016, 253 s.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, 308 s.
- ČUHELOVÁ, K. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 138 s.
- STRÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009, 91 s.

- ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, 195 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, 1344 s.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. 3352 s.
- SVOBODA, Karel. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, 1160 s.
- MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, 864 s.
- *Pocta Milaně Hrušákové*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2022, 408 s.
- LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1012 s.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2018, 784 s.
- GRŮVNA, Tomáš. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020, 792 s.

Judikatura

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017.
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06.
- usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 3. 2022, sp. zn. 23 Co 72/2022.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1977, sp. zn. Cpj 160/1976.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. IV.ÚS 1554/08.
- usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 8. 2016, sp. zn. 21 Co 305/2016.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3986/16.
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. 24 Cdo 266/2022.
- stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. Cpjn 202/2016.
- usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 2485/12.
- usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III.ÚS 163/09.
- usnesení Ústavního soudu ze dne 14.3. 2013, sp. zn. I. ÚS 659/13.
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2020, sp. zn. 4 Tdo 295/2020.

- usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 12. 2013, sp. zn. 20 Co 292/2012.

Odborné články

- BEDNÁŘ, Miroslav. Stalking – nebezpečné pronásledování. *Právní rozhledy*, 2014, č. 20, s. 698.
- ČUHELOVÁ, Kateřina. Vzájemný vztah předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních a trestního řádu, několik postřehů k zamyšlení a diskusi. *Soukromé právo*. 12/2017, s. 26.
- NAVRÁTILOVÁ, Jiřina. Domácí násilí a opatření sloužící k ochraně ohrožených osob (část II) [online]. *Aspi.cz*, 17. 9. 2021 [cit. 10. 9. 2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/298915/1/2>

Internetové odkazy

- Kolektiv autorů. [online]. *Rosacentrum.cz*, [cit. 28. července 2022]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>
- Asociace pracovníků intervenčních center. *Komentář APIC-2020-2021* [online]. Praha, 2021. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Koment%C3%A1%C5%99-APIC-2020-2021.pdf>
- PAPEŽOVÁ, Zdeňka. Prevence – Stalking. [online]. *policie.cz*, [cit. 2. srpna 2022]. Dostupné z: www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx
- Výkaz o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů [online]. 20. 1. 2020 [cit. 4. 12. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1590172&id4=html&id5=163bb31525bff34cab9950a5e33ab69d&id6=null
- Výkaz o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů [online]. 25. 1. 2021 [cit. 6. 12. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1771483&id4=html&id5=6a60f0ef3a3d0f86e14c758dc21cd91f&id6=null
- Výkaz o pohybu agendy předběžných opatření u okresních soudů [online]. 18. 1. 2021 [cit. 9. 12. 2022]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_ht

ml&id3=id_dokumentu=1915951&id4=html&id5=fab9469a038488ffcd87de347be2c7
69&id6=null

Abstrakt

Tato diplomová práce analyzuje možnosti obrany proti domácímu násilí, které nabízí právní řád České republiky a klade si za cíl zodpovědět otázku, zda došlo během pandemie viru SARS-CoV-2 k nárůstu množství podání návrhů na nařízení předběžného opatření ve věcech domácího násilí anebo množství případů vykázání ze strany Policie ČR. Autor dochází k závěru, že právní úprava předběžného opatření jakožto institutu, který řeší akutní nežádoucí situaci, je nastavena vhodným způsobem a dokáže efektivně chránit ohroženou osobu. Autor kromě analýzy právní úpravy dospívá také k závěru, že z dostupných dat nic nenaznačuje, že během pandemie došlo k nárůstu počtu vykázání ani ke zvýšenému nápadu návrhů na nařízení předběžného opatření.

Abstract

This thesis analyzes the possibilities of defense against domestic violence offered by the legal system of the Czech Republic and aims to answer the question whether during the SARS-CoV-2 virus pandemic there was an increase in the number of proposals for the order of a preliminary measure in matters of domestic violence or the number of expulsions by the Police of the Czech Republic. The author comes to the conclusion that the legal regulation of the preliminary measure as an institute that solves an acute undesirable situation is set in an appropriate way and can effectively protect the person at risk. In addition to the analysis of the legislation, the author also comes to the conclusion that there is no indication from the available data that during the pandemic there was an increase in the number of expulsions or an increased number of proposals for the order of a preliminary measure.

Klíčová slova

Domácí násilí, ochrana, pandemie, předběžné opatření

Key words

Domestic violence, protection, pandemic, preliminary measures